

Využití prvků dětského folkloru v edukačním procesu mateřské školy

Anna Majerová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna MAJEROVÁ**

Osobní číslo: **H10098**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Využití prvků dětského folkloru v edukačním procesu mateřské školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti dětského folklóru.

Příprava metodiky aplikační části.

Realizace projektu s prvky dětského folklóru v edukačním procesu mateřské školy.

Zpracování a vyhodnocení získaných informací, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků projektu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTOŠ, F. Naše děti: jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesii, zábavy, hry i práce společně. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. ISBN 80-86886-06-9.

BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK, R. Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

POSPÍŠILOVÁ, J. Rajče na útěku: kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 8072391461.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 22.4.2013

Majernová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na využití prvků dětského folkloru ve výchovně vzdělávacím procesu mateřské školy.

Cílem práce je zpracovat návrh projektu z oblasti dětského folkloru a ověřit tento projekt v edukačním procesu ve vybrané mateřské škole.

Teoretická část seznamuje čtenáře s významem hudby, tance a pohybu v životě dítěte. Vymezuje základní pojmy dětského folkloru, popisuje jeho modely, funkce a žánry jak je lze chápat v současnosti. Dále je charakterizován Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a postavení dětského folkloru v tomto programu.

V praktické části je vytvořen projekt s názvem Jarní tradice na Valašsku, který je ověřen v praxi, zdokumentován pomocí fotografií a zhodnocen na základě vlastní reflexe.

Klíčová slova: hudba, tanec, dětský folklor

ABSTRACT

Bachelor thesis pays attention to the use of elements of children's folklore in the educational process of kindergarten.

The aim of this work is to process a design project in the field of children's folklore and verify this project in the educational process in a nursery school.

The theoretical part introduces to readers the importance of music, dance and movement in a child's life. It defines the basic concepts of children's folklore, describes its models, features and genres the way they can be seen in the present. There is also characterized General Educational program for pre-school education and the position of children's folklore in this program as well.

The practical part includes a created project called Spring tradition in Wallachia, which is verified in practice, documented by photographs and evaluated by my own reflection.

Keywords: music, dance, children's folklore

Děkuji doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, trpělivost a vstřícnost.

Dále děkuji ředitelce mateřské školy za vstřícný postoj a ochotu při realizaci projektu. Velké díky patří dětem a učitelce z mateřské školy za jejich účast a spolupráci.

„Verba docent, exempla trahunt, tedy Slova učí, příklady táhnou.“

(Latinské rčení)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 DÍTĚ, TANEC A HUDBA.....	11
1.1 VÝZNAM HUDBY V ŽIVOTĚ DÍTĚTE	11
1.2 VÝZNAM TANCE A POHYBU	13
2 VÝZNAM DĚTSKÉHO FOLKLORU V SOUČASNOSTI.....	14
2.1 POJETÍ DĚTSKÉHO FOLKLORU	14
2.2 MODELY DĚTSKÉHO FOLKLORU	15
2.3 FUNKCE DĚTSKÉHO FOLKLORU.....	17
2.4 ŽÁNRY DĚTSKÉHO FOLKLORU	18
3 ÚLOHA FOLKLORU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	20
3.1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	20
3.2 POSTAVENÍ DĚTSKÉHO FOLKLORU V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	23
4 UPLATNĚNÍ DĚTSKÉHO FOLKLORU V PODMÍNKÁCH MATEŘSKÉ ŠKOLY	28
4.1 DĚTSKÁ ŘÍKADLA.....	28
4.2 DĚTSKÉ POPĚVKY	31
4.3 DĚTSKÉ HRY.....	31
4.4 DĚTSKÉ LIDOVÉ TANEČNÍ HRY	33
4.5 LIDOVÉ POHÁDKY	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
5 PROJEKT JARNÍ TRADICE NA VALAŠSKU.....	39
5.1 VÍTÁNÍ JARA.....	39
5.2 PŘIŠLO JARO DO VSI.....	51
6 EVALUACE PROJEKTU.....	61
6.1 VLASTNÍ HODNOCENÍ PROJEKTU	61
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	73
SEZNAM TABULEK.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje dětskému folkloru, jeho vhodnému začlenění a využití v běžném edukačním procesu mateřské školy.

Hlavním cílem této práce je zpracování projektu z oblasti dětského folkloru a jeho ověření v praxi. Vytvořený projekt může sloužit učitelům jako inspirace nebo se také stát malým návodem při práci s dětmi.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole je vysvětlen význam hudby a tance, jaký má vliv na dítě a jeho osobnost. Druhá kapitola vysvětluje pojem dětský folklor, objasňuje funkce, členění, modely, a žánry dětského folkloru jak je lze chápat v současnosti. Třetí kapitola je zaměřena na krátkou charakteristiku předškolního věku a postavení folkloru v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, zda folklor může pokrýt požadavky vzdělávacího programu. V další kapitole je uvedeno několik příkladů konkrétních ukázek dětského folkloru a jeho vhodného zapojení do výchovně vzdělávacího procesu mateřské školy.

V praktické části je sestaven a zrealizován projekt v mateřské škole s názvem *Jarní tradice na Valašsku*. Prostřednictvím činností jsou dětem přiblíženy jarní slavnosti a velikonoční tradice, které toto období sebou přináší. Z následné sebereflexe a hodnocení učitele dojde k vyhodnocení projektu.

Proč právě folklor? Nejen, že prostřednictvím folkloru lze rozvíjet pohybové dovednosti, ale také se podílí na utváření osobnosti. Jde nám především o zachování kulturních hodnot, jejich předávání z generace na generaci. Kde jinde začít, než právě u těch nejmenších.

Dalším důvodem, proč právě toto téma, je, že sama mám k folkloru velmi blízko. Od malička navštěvuji folklorní kroužek v naší vesnici, život bez něj si už nedokážu představit, díky němu jsem si utvářela a stále utvářím kulturní hodnoty. Přináší mi nejen zábavu, radost, ale pocit uspokojení a společného prožívání při předávání a zachování tradic dalším generacím. Jsem ráda, že se mi naskytla příležitost věnovat se dětskému folkloru u předškolních dětí. Již několik let dříve jsem se věnovala práci s dětským folklorem na základní škole, díky tomu mohu mnohé věci srovnávat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ, TANEC A HUDBA

Člověk a hudba k sobě neodmyslitelně patří. Hudba sahá téměř k počátku dějin a stala se součástí našeho života. Prostřednictvím hudby člověk může vyjadřovat své postoje, emoce a vztah ke své kultuře vůbec. Každý z nás se rodí do určité kultury a snažíme se z ní zachovat pro další generace co nejvíce. Patrné je tomu v lidové hudbě, která se předává z generace na generaci. Díky tomu se nám dochovala řada písní v různých podobách a to se určitě odráží v našem utváření a zachovávání kulturního dědictví. Dává nám pocit, že někam patříme, máme své kořeny, místo, kam se rádi vracíme.

V této kapitole se pokusím nastínit význam hudby a tance, jejich vliv na celkový rozvoj dítěte.

1.1 Význam hudby v životě dítěte

„Hudba hladí dětskou duši“ (Matěj Lipský)

Na úvod jsem si dovolila zmínit slova pana Lipského, který se věnuje muzikoterapii dítěte. Myslím si, že tento úryvek jasně poukazuje na smysl a celkový význam hudby. Hudba ovlivňuje psychiku dítěte, a to především jeho emocionální a citovou oblast.

Hudbu bychom měli chápat jako přirozenou součást našeho života. Můžeme si toho všimnout u dětí, které na hudbu reagují zcela spontánně a přirozeně.

Jak říká Jurkovič (2011) hudba je jedinečným vyjádřením lidské kreativity, součástí psychofyzického chování malých dětí a jejich životním projevem, který prožívají celým svým tělem.

Význam hudby je zásadní v tom, že nám může zprostředkovat komunikaci v období, kdy dítě nemluví, kdy ještě nemá dostatek slovní zásoby, aby vyjádřil svoje potřeby. Hudba nás spojuje, prostřednictvím ní máme k sobě blíž (Tichý, 2008).

Není tedy pochyb o tom, že dítě skrze hudbu s námi může komunikovat.

Jurkovič (2011) dále uvádí, že matka, která si zpívá, vyzařuje pohodu, klid a spokojenost, ovlivňuje zároveň i spokojenost svého plodu. V konečné fázi těhotenství, kdy dítě poznává matčin hlas, se může matka s dítětem prostřednictvím zpěvu dorozumívat.

Hudba bez pochyb přispívá k rozvoji zdravé a harmonické bytosti. Přináší tak do společnosti, ať už ve třídě nebo v rodině, pohodu, klid, jistotu, cvičí paměť, fantazii a představivost (Jurkovič 2011).

Že hudba je spojena s výchovou nám dosvědčují sbírky našich lidových sběratelů. František Bartoš ve své sbírce *Naše děti*, popisuje život dítěte v rodině. Zachytil tvorbu pro děti, kdy matky prostřednictvím her, říkadél, tanců své děti vychovávaly a vzdělávaly. I v dnešní době se mezi matkou a dítětem vytváří pouto, skrze zvuk blízký řeči. Přirozeně a automaticky dítěti zpívají krátké melodie např. *Paci paci pacičky, Kvá, kvá kvačiče* atd. Dítě se pohupuje do rytmu nebo se snaží hlas napodobit. Bezděčně se u dítěte procvičuje sluchové vnímání, rytmické cítění a zároveň se připravuje na řeč.

Hudba se podílí na rozvoji sociálních vztahů, a to nejen v rodině, ale i ve škole, kdy děti společně zpívají, hrají hudebně pohybové hry, připravují se na lidové výroční zvyky, jako jsou Velikonoce, Vánoce. Podílejí se tak na společné přípravě besídky pro rodiče a veřejnost, které se neobejdou bez hudebního projevu.

Součástí hudby je bez pochyb rytmus. Rytmus nám pomáhá k rychlejšímu rozvoji jemné a hrubé motoriky. Pojem rytmus lze chápat z různého úhlu pohledu.

Z hlediska hudebního lze rytmus definovat jako esteticky nebo sociálně fungující časový sled zvuků uspořádaných periodicky i neperiodicky, hierarchicky i nehierarchicky. Z hlediska psychologického pojetí definujeme rytmus jako strukturálně časovou organizaci zvuků, která má vlastnost seskupování a periodického opakování (Franěk, 2007).

Jednoduše řečeno rytmus je střídání tónů nebo zvuků různé délky.

Slavíková (2011) ve svém článku uvádí, že rytmus je nezbytnou potřebou lidské bytosti a jistá pravidelnost, rytmičnost pohybů, ale i našich životních cyklů je základní podmínkou harmonického rozvoje osobnosti. Dá se říci, že rytmus je všude kolem nás. Už jen tlukot našeho srdce, tep, dýchání, se odehrávají v pravidelném intervale. Také pravidelné střídání dne a noci, práce a odpočinku, střídání ročního období poukazuje, že rytmus je naší součástí.

Pro děti hraje pravidelnost důležitý význam, vnáší do jejich života řád, pořádek, pocit jistoty, klidu a bezpečí.

Dovolím si zde uvést několik funkcí hudby ve vztahu k dítěti dle Sedláka (1985):

1. Funkce estetická - umožňuje jedinci estetický prožitek a poznání krásy.
2. Funkce výchovná, etická - formuje mravní profil jedince.
3. Funkce terapeutická, léčebná - hudba podněcuje i uklidňuje jedince, a tak přispívá k celkové duševní pohodě, lépe se můžeme vyrovnávat s konfliktními situacemi v životě.

4. Funkce specifického osvojování světa - jde o poznávání a osvojení si světa pomocí hudby, které sdělujeme lidem, hudba se tak stává určitým druhem komunikace mezi lidmi.

1.2 Význam tance a pohybu

Tanec je považován za jeden z nejstarších projevů lidstva. Byl neodlučitelnou součástí obřadů a byla mu připisována magická moc. Primitivní tance napodobovaly druhy lidské činnosti. Vznikaly například tance lovecké, rolnické, bojové. Prvním hudebním doprovodem bylo tleskání a rytmické údery dlaní o tělo. Později nastupuje zpěv a hudební nástroje. Postupně tanec zaujímal významné místo ve vyspělých kulturách jako Mezopotámie, Egypt, Indie atd. Již tehdy byl tanci připisován velký etický význam. Stal se součástí poezie a hudby (Smolka, 1983).

Podstatou tance jsou rytmické pohyby těla za doprovodu zpěvu nebo hudby.

Pohyb patří mezi nejpřirozenější projevy člověka. Dle paní Liškové (2006) prostřednictvím pohybu dochází k fyzické uvolněnosti, vyrovnanosti a soustředěnosti, a to i u psychicky labilnějších jedinců.

Člověk je schopen vyvolávat a spojovat intelektuální a citové podněty s fyzickými, cítí pohyb jako zdroj sebejistoty a sebeuvědomění, rozumí sobě samému jako integrované bytosti (Pastorová, 2010).

Dále autorka uvádí, že pohyby mají přímou vazbu na intelekt a paměť. To jedinci umožňuje vykonávat velkou variaci pohybů i jejich kombinaci a stává se základem rozvoje inteligence těla.

Autorka vyzdvihuje specifika tance jako je formování osobnosti jedince, kultivování přirozeného pohybu, vytváření trvalých vztahů mezi myšlením, emocemi a tělem jedince tak, aby byla rozvíjena jeho tvořivost, citlivost, citovost a inteligence těla. Jedinec se stává vnímavějším vůči prostředí, rozvíjí se jeho sociální inteligence a schopnost spontánního projevu i sebekázně. Dítě bude lépe zvládat negativismus a agresi, což je důležité zvláště v období adolescence (Pastorová, 2010).

Tanec, pohyb se podílí na jedné z významných věcí a to na propojení rozvoje tělesných a duševních schopností jedince. Dle těchto odborných názorů bychom význam tance, pohybu a hudby neměli vůbec podceňovat. Měli bychom dítěti poskytovat podnětné zdravé a plnohodnotné prostředí, kde tanec a hudba by byla zastoupena přirozenou a nenásilnou formou.

2 VÝZNAM DĚTSKÉHO FOLKLORU V SOUČASNOSTI

V této kapitole nahlédneme do funkcí dětského folkloru, jestli má své místo a uplatnění v dnešní společnosti. Ráda bych poukázala, a to i přes častý negativní pohled mnohých lidí, že má smysl podněcovat a rozvíjet u dětí především to, co je jim blízké a přirozené už od nejtěplejšího věku. Na úvod je nutné objasnit si pojem dětský folklor a zmínit pohledy a chápání dětského folkloru z pohledu různých autorů.

2.1 Pojetí dětského folkloru

Dětský folklor je spojen s dětským světem. Jsou to děti, které jej utváří, a to tím, jak jej ony samy vnímají. Především to, jak se děti společně baví, hrají, jak tráví svůj volný čas, je spojeno s dětským folklorem na vesnici i ve městě.

Děti se díky folkloru seznamují se svou rodnou zemí, její kulturou a zvyky svého národa. I když tvorba dětského folkloru sahá do daleké minulosti, je tento pojem docela mladý. Rozvíjel se v těsném kontaktu s pedagogikou, a právě díky plnění pedagogické funkce tento typ folkloru získal statut samostatnosti (Ševečková, 2012).

Většina autorů se shoduje na definici, kterou uvádí i Pospíšilová (2000), že folklor zahrnuje různé slovesné, hudební, taneční a dramatické projevy a to mezi dětmi i mládeží.

Do dětského folkloru můžeme zařadit nejen vlastní tvorbu dětí, ale i tvorbu dospělých pro děti, nebo dokonce takové produkty, které děti převzaly od dospělých a upravily si je podle svých potřeb, přizpůsobily je svým možnostem. Také mnoho obřadních tanců a písní ztratily postupem času svou funkci ve světě dospělých. Přešly do dětského světa a staly se součástí dětského folkloru. Například vynášení smrti bylo výsadní záležitostí mladých panen, později se tyto obřady přenesly do dětského světa (Haluzová, 2007).

Jak už bylo zmíněno, dětský folklor tvoří širokou a pestrou nabídku, ať už z oblasti hudební, taneční, dramatické nebo pohybové. Dětský folklor lze chápat z různých úhlů pohledu a to především tvorbu, kterou vytvořili dospělí hlavně pro děti v předškolním věku, od narození do nástupu na základní školu. Do druhé skupiny patří dětská tvorba a také tvorba, kterou děti převzaly od dospělých a přizpůsobily si ji pro svou potřebu.

Ve své práci se budu zabývat především folklorem pro děti, tj. poetickou, písňovou a taneční tvorbou dospělých, která je určena dětem.

2.2 Modely dětského folkloru

Třídít dětský folklor lze různě, ale důležité je, aby byl zachován význam.

Podle obsahu a formy lze členit dětský folklor na říkadla, rozpočítadla, hádanky, hry, tance, písně a popěvky. Můžeme zde zařadit i dětské hudební nástroje a hudební hračky, které uplatníme např. při hudebně - tanečním projevu dětského folkloru (Haluzová, 2007).

Mezi tradiční folklor, jak jej zapisovali sběratelé, můžeme zahrnout hry, říkadla, rozpočítadla, škádlivky na jména, hádanky, písně, obřady, obyčeje. Někteří sběratelé si dělili folklor podle svého vlastního uvážení. Můžeme zde uvést F. Bartoše, který dětský svět rozdělil na tři okruhy: Děti v rodině, Děti mezi sebou a Děti v obci (Pospíšilová, 1993).

I když se společnost změnila, dá se říct, že se tato sbírka stala inspirací a východiskem pro mnoho lidí, kteří se o dětský folklor zajímají.

Pro představu, jak lze dětský folklor rozčlenit a co všechno může obsahovat, si uvedeme na modelu Z. Jelínkové (1982).

První oddíl tvoří *slovesný folklor*, především rýmované útvary - *říkadla*. Ty dále dělí podle obsahu a zaměření do několika skupin:

- a) rozpočítadla ke hrám
- b) říkadla „říkatelná“ s různými náměty (motivy přírodní: z říše rostlin, zvířat, přírodních jevů atd.)
- c) říkadla satirická - tendenční a škádlivá - škádlivky, posměšky na jména, obce, řemesla, zaměstnání, osobní vlastnosti
- d) říkadla účelová, které autorka dále dělí dle využití:
  1. při kolébání nebo chlácholení malých dětí (slovní ukolébavky)
  2. při hrách s prsty, ručkama, nohama aj. částmi dětského tělíčka
  3. rytmická říkadla k rytmickým hrám s počítáním čárek aj. úkonům - pohybovým, vázaných na rytmus říkanky
  4. spojení s určitým pracovním nebo výrobním úkonem (otloukáním píšťalky apod.)
- e) říkadla výroční (velikonoční atd.)
- f) říkadla různá (k drobným hrám a hříčkám pohybově slovními nebo k některým hrám

s náčiním)

g) různá veršovaná přání

h) hlasy a řeč ptáků, zvířat, zvonů, cepů, mlýna, pokřikování na zvířata (onomatopoická napodobení jednotlivých hlasů a zvuků)

ch) jazykolamy a rychlá mluva, převrácená mluva, tajná mluva

i) hádanky

j) parodické (i pravé) modlitbičky

k) škádlivé pohádky

Další oddíl tvoří *dětské popěvky a písně*. Autorka je dělí to těchto skupin:

a) popěvky podobné přednesu říkanek nejrůznějšího obsahu, často parodické a satirické

b) halekačky a pasácké popěvky, pasácké hojakání

c) koledy dětské, podobné jednoduchou melodikou přednesu říkanek, často veselého, vtipného, srdečného obsahu

d) popěvky spojené se zvykoslovím (masopustní popěvky dětí, písně při vynášení moreny, při obchůzce s májíčkem)

e) jiné příležitostné písně (při draní peří, škádlivého rázu)

f) taneční popěvky nebo popěvky k rytmickým hrám a hříčkám

Významný oddíl tvoří *dětské hry*, které autorka dále dělí:

a) hry pohybové prosté (honičky, hry gymnastické a akrobatické)

b) hry pohybové prosté se slovním doprovodem: heslem, dialogem, říkadlem, zpěvem

c) hry pohybové s náčiním a na náradí:

1. hry s náčiním (míče, kameny, hrudy, obruče, švihadla, šňůry, kolíky, špalky, klacky, hole, kuželky, koule, chůdy, laťky, houpačky, větve stromů)

2. hry s drobnými předměty (fazole, ořechy, mince, vejce, kuličky)

3. hry s různými jinými předměty (dřívka, prsteny)

d) hry pohybové s náčiním se slovním doprovodem: heslem, dialogem, říkadlem

- e) hry klidné, sedavé a hry se cvičením smyslů, důvtipu, odhadu atp. bez slovního doprovodu
- f) hry klidné, sedavé se slovním doprovodem: říkadlem, zpěvem, dialogem, rýmovaným nebo prozaickým, vyprávěním
- g) hry výtvarně tvořivé
- h) hry výroční a obřadní (tříkrálová, vánoční, pastýřská).

Následující oddíl tvoří *dětský taneční projev*. Hry, zpěv, dětský taneční projev spolu úzce souvisí. Jedná se o zcela specifickou záležitost. Jednoduchých dětských tanečků a elementárního projevu si můžeme povšimnout již u nejmenších dětí, kdy dětem zpíváme píseň a ony se spontánně pohupují nebo poskakují. Například při zaslechnutí písně „Kolo kolo mlýnské“ dítě se otáčí kolem své osy a přešlapuje z nohy na nohu. Do tohoto oddílu se řadí hlavně taneční hry. (Na Elišku, Na Žalmana, Na konopky atd.)

Mezi taneční projev zahrnujeme jednoduché kroky (chůze, krok poskočný, běhový, přísný krok stranou) výskoky spojené s potlesky a pohyby napodobující pracovní úkony z reálného života (pěstování máku, sázení obilí, pletení).

Dětské zvykoslovi tvoří poslední oddíl. Autorka je rozdělila podle toho, k jakým patří obřadům a zvykům.

1. k obřadům a zvykům výročním (pletení žil a dělání pišťalek ze dřeva, chození po pomlázce, účast dětí při dožínkách, mikulášské obchůzky)
2. ke zvykům rodinným (vinšování a zpívání před svátkem)
3. k příležitostným a sezónním událostem například draní peří (Jelínková, 1982).

2.3 Funkce dětského folkloru

Stejně jak folklor pro dospělé tak i dětský folklor plní řadu funkcí především v oblasti komunikace mezi lidmi.

Dětský folklor se udržuje, aby dětem usnadnil komunikaci a zprostředkoval jim problematická témata (Bittnerová, 2011).

Obecně se dá říct, že dětský folklor plní funkci zábavnou, estetickou, výchovnou, kontakto-
vovou, identifikační nebo integrační (Franc, 2012).

Jako nejsnadněji rozpoznatelnou funkci můžeme uvést zábavnou, kdy si děti společně hrají, zpívají, říkají říkadla, škádlí se, která je z funkcí nejvíce patrná.

Jak uvádí Bittnerová (2011) někdy se nám ale může zdát, že dětský folklor je tady proto, aby vyplnil volný čas dětí, kdy se nudí a neví, co by dělaly.

Přesto však nelze dětský folklor chápat jen jako východisko z nudy. Spíše naopak, nabízí platformu, v jejímž rámci se odehrávají důležité obsahy a vztahy. Folklorní skladba vytváří situaci, kdy si děti uvědomují, že mají z nějakého důvodu k sobě blízko. Vzniká tak pocit sounáležitosti nejen na základě společné aktivity, ale zejména na základě společné znalosti folklorní skladby (Bittnerová, 2011, s. 34).

Z úryvku nám vyplývá další funkce dětského folkloru a to integrační nebo také identifičnická, kdy se děti sdružují a zapojují do činnosti, prožívají radost a uspokojení ze společných aktivit.

Bittnerová (2011) uvádí, že děti využívají folklor, aby se předvedly, dokázaly, že skladby dobře umí a překvapily tak i své vrstevníky nějakou mimořádnou znalostí, která někdy i porušuje zákazy dospělých. Nebo si děti chtějí upevnit své pozice ve třídě či jiné skupině. Také folklor děti používají jako reakci na nevhodné chování, například slogan *Máte mezeru, hodíme vás do sběru...* Důležitou funkci plní říkanky, které vyjadřují určité morální postoje, hodnoty. Nejčastějším tématem u dětí je žalování a porušování držení slova. Výstižné je říkadlo *Žalobníček žaluje, pod nosem si maluje...*

I zde hraje významnou roli věk, s přibýváním věku se nám funkce mění. U předškolních dětí velkou roli hraje funkce zábavná a výchovná, u starších dětí můžeme říct, že převládá morální stránka. Důležité je si uvědomit, že dětský folklor není jen další věcí, která má upozornit na zvláštnosti dětství, ale že jeho smyslem a posláním mohou být právě tyto funkce, které jsme si uvedli.

2.4 Žánry dětského folkloru

Systematicky zařadit skladby dětského folkloru není jednoduché. Za nejstarší snad dochovanou složku můžeme považovat ústní lidovou slovesnost, kde zahrnujeme pohádky, říkadla, pranostiky, hádanky a písně.

V 19. a 20. století se zavedlo základní pojmosloví dětského folkloru, kdy na prvním místě byla právě slovesná složka. Žánry patřící do skupiny folkloru pro děti jsou popsány ve sbírkách našich významných sběratelů. Uvedeme zde opět Františka Bartoše (2005), který

mezi žánry zařadil věrské představy spojené s narozením dítěte, ukolébavky, hry s nemluvnětem, dětskou řeč, modlitbičky, dětské pohádky, říkadla vychovávací a dětskou mytologii.

Jiný patrně odlišný pohled na žánry uvádí Bittnerová (2011), kdy pohlíží na žánry v rámci tradičního dělení dětského folkloru na říkadla, hádanky a hry. Říkadla obsahovaly několik veršovaných i neveršovaných slovesných útvarů. Dochovalo se jich velké množství, ať už se jednalo o básničky, škádlivky, posměšky nebo nadávky. K říkadlům zahrnovali i řeč zvířat, slovní hříčky, jazykolamy. Někdy se žánry i překrývaly, např. když se jednalo o dětské popěvky, písně, obřadní říkání, rozpočítadla a říkadla ke hrám.

V současném dětském folkloru jsou tradiční žánry nedostačující. Nejen, že se změnil pohled badatelů, ale i dětský svět. Některé žánry zůstaly, jiné zmizely, nebo se opět objevily. Významným žánrem je próza, prozaické texty dětí. Patří zde povídky, dětská vyprávění ze života, příběhy dle literárních nebo filmových předloh a velkou úlohu zde mají i vtipy. (Bittnerová, 2011)

Další žánr, který byl opomíjený, spadá do oblasti psaného folkloru. Možná tomu bylo právě tak dle názoru, že folklor se předává výhradně ústně. A tak byly dlouho opomíjené zápisy do památníků, sešity testů, zpovědníky, dopisy Ježíškovi, nápisy na lavicích atp. U tohoto žánru se často objevuje synkretismus, spojení slovesné a výtvarné složky. Tento psaný dětský folklor se objevuje v médiích, na internetových stránkách, na diskusních fórech nebo také na Facebooku. (Bittnerová, 2011).

Autorka Bittnerová (2011) uvádí jeden poněkud zvláštní žánr a tím jsou gesta, systém dorozumívání a posílání vzkazů pomocí ukazování prstů na ruce.

V kapitole jsme uvedli i žánry, které jsou typické spíše pro děti v mladším školním věku a výše, týkají se již vlastní tvorby dětí. Uvedla jsem je zde pro ucelenější představu o tom, co všechno můžeme považovat i v dnešním modernizačním světě za folklor dětí.

3 ÚLOHA FOLKLORU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Na úvod si dovolím krátkou charakteristiku předškolního věku. Chtěla bych tím poukázat na určité mezníky, kdy se nám naskytuje jedinečná příležitost využít prvky folkloru a vy-zdvihnout jeho roli a smysl v předškolním období.

3.1 Charakteristika předškolního věku

Předškolní věk můžeme chápat v širším pojetí od narození do dovršení 6 let. V užším poje-tí a pro účely této práce, vymezíme období od 3 let do nástupu na základní školu, zpravidla 6 let. V tomto stádiu dítě často navštěvuje mateřskou školu, ale základem zůstává rodina. Mateřská škola napomáhá dalšímu rozvoji, poskytuje možnosti a prostředky umožňující všestranný vývoj jedince.

Dochází k pozoruhodným změnám at' už tělesným, psychickým i společenským, proto jsem se rozhodla je rozdělit na následující části.

Vývoj motoriky

Jak uvádí Langmeier (2006) motorický vývoj se neustále zdokonaluje, zlepšuje se pohybo-vá koordinace a hbitost. Čtyřleté dítě nejen dobře utíká, seběhne hbitě ze schodů, ale i ská-če, hopsá, leze po žebříku, seskočí z nízké lavičky, stojí déle na jedné noze.

Na konci tohoto období zvládne i činnosti se složitější pohybovou koordinací, například jízdu na koloběžce, kole, bruslení, lyžování a plavání. Díky rozvoji jemné motoriky dítě zvládá manipulaci s tužkou, nůžkami, jíst příborem, házet a chytat míč atd. Po čtvrtém roce se začíná vyhraňovat převaha jedné ruky (Šimíčková-Čížková, 2005).

Už zde se nám otevírá možnost využívat prvky dětského folkloru, kdy je dítě schopné se naučit novým pohybům. Můžou to být jednoduché taneční kroky, doprovázené písněmi, seznámení s říkadly a jejím pohybovým ztvárněním. Časté a vhodné jsou jednoduché hu-debně pohybové hry.

Vývoj poznávacích procesů

Také poznávací procesy se vyvíjí velmi silně. Jak uvádí Šimíčková- Čížková (2005) vní-mání je celistvé, nevyčleňuje podstatné části předmětů a nerozezná mezi nimi vztahy. Vnímá předměty, které upoutaly jeho pozornost, začíná rozlišovat doplňkové barvy (růžo-vá, oranžová, fialová). Analyzuje zvuky různých původů např. zvuky ptáků, předmětů.

Zpřesňuje se čichové a chuťové vnímání. Hmatem rozezná a rozliší vlastnosti předmětů a zvládne je pojmenovat.

Rozvoj paměti závisí na zrání příslušných mozkových struktur a na aktuální úrovni kognitivních schopností a na jedincových zkušenostech. Vágnerová (2005) uvádí, že explicitní epizodická paměť je individuálně specifická, zpracovává a uchovává osobně prožité události. První trvalejší vzpomínky se vytvářejí před 4. rokem, ale do 6 let bývají útržkovité a je jich málo. Implicitní, procedurální se rozvíjí bez nápadností a kvalitativních změn, což znamená, že má velký význam v každodenních situacích, projeví se osvojením si různých dovedností.

Pozornost je nestálá, s postupným věkem se dítě lépe a déle soustředí. Představivost nám obohacuje rozvoj vnímání, které se postupně zdokonaluje a stává se plynulejším, např. kdy je dítě schopno reprodukovat děj pohádky. Uplatňují se i fantazijní představy, jak ve výtvarných projevech, námětových hrách, tak i v reálném životě. Díky nim si dítě představuje reálný svět (Šimíčková Čížková, 2005).

K výrazné změně dochází v myšlení. Dítě přechází od předpojmového myšlení k myšlení tzv. názornému. Zaměřuje se na to, co vidělo a prožilo. Myšlení je nadále egocentrické. Také se rozvíjí pojmové myšlení. Začíná používat analýzu, syntézu a srovnávání. Prudký rozvoj pojmové činnosti začíná mezi 4 až 6 rokem. Na počátku identifikuje jednotlivé věci (jablko, míč, dům) a později začíná chápat, že některé předměty může pojmenovat společným názvem (stromy, hračky...). S poznáváním souvisí i rozvoj řeči. V tomto období nastává prudký rozvoj řeči. Slovní zásoba postupně narůstá, v předškolním věku si přibližně osvojí 2000 nových výrazů a v šesti letech může dosahovat až 4000 tisíc slov, což je velký pokrok (Šimíčková- Čížková, 2005).

V předškolním období dítě dokáže vstřebávat spoustu informací, je otevřené osvojit si nové věci a poznatky. Proto si myslím, že když zapojíme do činnosti prvky folkloru, kdy nám nejde jen zábavnou formou zpestřit vzdělávací obsah, ale také o všestranný rozvoj jedince a o zachování určitých tradic, dítě je schopné si věci osvojit, zanechá to v něm zvláštní stopu, která se může později projevit. Může to znamenat i to, že se někdy v budoucnu k folkloru vrátí, bude mu to blízké např. prostřednictvím folklorního souboru. Také říkanky a zpěv mohou výrazně přispět k rozvoji řeči a obohacení slovní zásoby.

Emoční vývoj

Dochází k emoční stabilitě, oproti batolecímu věku. Děti v tomto období jsou pozitivně laděné, prožívají radost z konkrétní činnosti. Vztek a zlost nejsou časté, ale mohou se objevit při kontaktu s vrstevníky, nebo když je dítě frustrováno. Může se projevat egocentrismus, kdy dítě předpokládá, že jiní lidé budou prožívat totéž co ony samy. Také se rozvíjí emoční inteligence, děti lépe chápou své pocity, dovedou projeviti empatii k jiným lidem a částečně ovládají své citové projevy. Dítě ještě nedokáže korigovat své city (Vágnerová, 2005).

Rozvíjení emocí se může uskutečňovat prostřednictvím hry, která se stala základní činností pro předškolní věk. Dítě ve hře postupně navazuje vztahy k vrstevníkům, společně prožívají úspěchy i neúspěchy. Učitel zde má důležitou roli, zejména v tom, jaké možnosti, aktivity a hry vybere, aby dítěti umožnilo prožívat radost a spokojenost. Jednou z možností může být zapojení folklorních prvků, např. při nacvičování tance na besídku pro rodiče apod. Seznámení dětí s kulturou našich předků, jejich životem a tradicemi v nich zanechávají určité pocity sounáležitosti.

Sociální vývoj

Dle Vágnerové (2005) lze chápat předškolní věk jako období přípravy na život ve společnosti. Dítě rozvíjí svou individualitu v kontaktu s jinými lidmi. Základem je samozřejmě rodina, kde se naučí základní způsoby sociálního chování. Naučí se komunikovat, vnímat projevy jiných lidí, chápat je, vcítit se do nálady, respektovat jejich potřeby. Tyto dovednosti se potom rozvíjejí v mateřské škole, kde získává nové sociální dovednosti. Nadále se rozvíjí komunikace a zralejší způsoby interakce mezi lidmi. Postupně chápe oblast rodiny, že se jedná o soukromé prostředí, zdroj jistoty a bezpečí, oblast mateřské školy jako první instituce, s níž se setkává a oblast vrstevníků jako s rovnocennou skupinou.

Ukázali jsme si, že i dětský folklor může pozitivně přispět k vývoji jedince a je zde pro něj místo. Už od nejútlejšího věku se dětem zpívají ukolébavky, hrají si s rukama za doprovodu říkanky dospělých, které pozitivně podporují vývoj. Učitelé na to můžou snadno navázat a v tom pokračovat.

Můžeme folklor považovat za jeden z prvků socializace. Jak již bylo zmíněno v úvodu dle Ševečkové (2012), děti se díky folkloru seznamují se svou rodnou zemí, kulturou a zvyky. V předškolním věku můžeme pomocí folkloru objasnit zvyky a tradice přímo z místa od-

kud dítě pochází, z okolí, které je mu blízké. Může tak najít pocit sounáležitosti, že někam patří a má své místo na tomto světě.

3.2 Postavení dětského folkloru v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

V této podkapitole nahlédnu do obsahu Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV), stručně představím jednotlivé oblasti, nabízené činnosti a možný výskyt rizik. Pokusím se nahlédnout do těchto oblastí a najít v nich místo, kde můžeme vhodně začlenit a uplatnit různé prvky a formy dětského folkloru.

Na úvod si dovolím krátkou charakteristiku RVP PV.

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vznikal postupně během několika let. První verze byla zveřejněna v roce 2001. Byl ale upravován, aby vyhověl potřebám pedagogům, legislativě a společným principům kurikulární reformy. Vydán byl v roce 2004 a od 1. září roku 2007 je závazně platný pro všechny mateřské školy (Smolíková, 2006).

Jedná se o kurikulární dokument na státní úrovni, který předpokládá, že každá škola podle svých možností, podmínek a specifik vytvoří a zrealizuje vlastní školní vzdělávací program (dále ŠVP).

Vytváří určitý rámec, který je třeba při tvorbě ŠVP zachovat a stanovuje pravidla a požadavky, které je nutné respektovat. Učitel má sice velkou volnost, ale bere do rukou silnou odpovědnost. Při tvorbě třídního vzdělávacího programu dbá na to, aby rozvíjel dítě po všech jeho stránkách, respektoval jeho individuální potřeby a možnosti.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu (Smolíková a kol., 2006, s. 7).

Učitel by měl být otevřený ke změnám, které mu rámcový program nabízí. Myslím tím především volný výběr činností ve vzdělávání a obohacování z různých oblastí ať už přírodovědných nebo uměleckých. Nebát se jich využívat a mít kladný přístup k těmto změnám, které mohou přispět a obohatit všestranný rozvoj dítěte

I v RVP PV si folklor najde své místo. Ale záleží na učiteli, jestli téhle možnosti využije. Podle mého názoru, když chceme rozvíjet dítě po všech stránkách, tak bychom neměli vynechat i takové příležitosti, které se nám nabízí právě skrze folklor.

Vzdělávací obsah RVP PV

V RVP PV nalezneme obsah předškolního vzdělávání, který je opět formulován jen rámcově. Vzdělávací obsah RVP PV je stanoven pro celou věkovou skupinu společně od věku 3 do 6 let. Obsah je uspořádán do pěti oblastí: biologická, psychologická, interpersonální, sociálně - kulturní a environmentální. Každá oblast má svůj název:

1. dítě a jeho tělo
2. dítě a jeho psychika
3. dítě a ten druhý
4. dítě a společnost
5. dítě a svět (Smolíková a kol., 2006).

I přesto, že se obsah dělí do několika oblastí, respektuje celistvost osobnosti dítěte. Jednotlivé oblasti se vzájemně prolínají a ovlivňují. Nejedná se o realizační podobu, ale o pomocné schéma pro pedagoga. Ten by si měl uvědomovat jejich přirozenou propojenost při realizování v praxi.

Čím úplnější a dokonalejší bude propojení všech oblastí vzdělávání, a zároveň i podmínek, za kterých probíhá, tím bude vzdělávání přirozenější, účinnější a hodnotnější (Smolíková a kol., 2006, s. 15).

Dítě a jeho tělo (oblast biologická)

Záměrem této oblasti je stimulace a podpora růstu a neurosvalového vývoje dítěte, podpora fyzické pohody, zlepšení fyzické zdatnosti i pohybovou a zdravotní kulturu. Důraz je kladen na podporu rozvoje pohybových a manipulačních dovedností. Učit děti sebeobslužným dovednostem a zdravým životním návykům a postojům (Šmelová, 2004).

V souvislosti se specifickými cíli RVP uvádí hlavní činnosti a příležitosti pro tuto oblast. Jako příklad uvedu lokomoční činnosti (chůze, běh, skoky, poskoky, lezení) a nelokomoční činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě), základy gymnastiky, turistiky, sezónní činnosti, míčové hry, smyslové a psychomotorické hry, konstruktivní a grafické činnosti, hudební činnosti, pracovní a sebeobslužné činnosti apod. (Smolíková a kol., 2006).

Rámcový program vždy uvádí i možný výskyt rizik, která by mohla negativně ovlivnit rozvoj dítěte. V této oblasti můžeme uvést např. nevyhovující uspořádání činností a aktivit

v průběhu dne, nerespektování základních potřeb dítěte a individuálních rozdílů mezi dětmi (Smolíková a kol., 2006).

Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)

Hlavním záměrem této oblasti je podpora duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dítěte. Dále rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, citů, vůle, sebepojetí a jeho sebenahlížení, kreativitu a sebevyjádření. Stimulovat osvojení a rozvoj vzdělávacích dovedností, povzbuzovat k dalšímu rozvoji, poznávání a učení (Šmelová, 2004).

Oblast je rozdělena do tří podoblastí:

1. Jazyk a řeč

Pedagog může využít činností, jako jsou artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, rozhovor, vyprávění, zpěv a další (Šmelová, 2004).

Jako jedno z velkých rizik v dnešním světě můžeme uvést nadměrné využívání audiovizuální techniky, nedostatečná práce s literaturou (nedostatek vhodných knih pro děti apod.) (Šmelová, 2004).

2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Jak uvádí Šmelová (2004) dosažení těchto cílů může být realizováno prostřednictvím činností a příležitostí jako jsou pozorování přírodních, kulturních a technických objektů a jevů, manipulace s předměty, volné hry, experimenty, smyslové, námětové hry apod.

Dítě by si mělo osvojovat nové poznatky, získávat zkušenosti zejména na základě vlastního prožitku (Šmelová, 2004, s. 114).

Proto velké riziko představuje škola, která tyto podmínky nevytváří, převažuje poučování, slovní metody bez jejich vhodné kombinace, důraz na pamětní učení bez porozumění, bez ocenění úsilí a snah dítěte (Šmelová, 2004).

3. Sebepojetí, city a vůle

Děti rozvíjíme pomocí činností přinášející uspokojení, radostný prožitek, estetické a tvůrčí aktivity, sledování pohádek, výlety do okolí, činnosti zaměřené na poznávání lidských vlastností a k vlastní identifikaci.

Jak uvádí Šmelová (2004), škola by měla být podnětným prostředím, plné pohody, lásky a bezpečí. Škola, která to neposkytuje, kde jsou děti v neustálém shonu, stresu a napětí, chybí motivace, ohlednost a tolerance, je opravdovým rizikem pro rozvoj dítěte.

Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)

Dle Smolíkové a kol. (2006) je hlavním záměrem pedagoga podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti nebo dospělému, posilovat a obohacovat vzájemnou komunikaci.

K naplnění tohoto záměru uvádí Šmelová (2004) pozitivní a interaktivní hry, dramatické činnosti, četba, vyprávění, hudební a hudebně pohybové hry, které podporují kooperaci a mezilidské vztahy. Riziko zde můžeme uvést nesprávné a nejednotné výchovné přístupy, prostředí nevytvářející podmínky pro spolupráci a komunikaci, prostředí bez jasně vymezených pravidel.

Dítě a společnost (oblast sociálně- kulturní)

Záměrem je uvést děti do společenství lidí a do pravidel soužití, uvést je do materiálního a duchovního světa a do světa kultury a umění. Pomoci dítěti osvojit si dovednosti, návyky, postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody (Smolíková a kol., 2006).

Mezi činnosti a příležitosti vhodné pro tuto oblast můžeme zařadit společné hry a aktivity, námětové hry, dramatizace, konstruktivní hry, výtvarné a hudební činnosti podporující tvořivost a estetický vkus dítěte. Nemělo by se zapomínat na vhodné a vkusně upravené podnětné prostředí. Doporučuje se zde využívat návštěv divadla, muzea, výstav a jiných kulturních zařízení. Jako riziko můžeme spatřovat školu, ve které chybí již zmiňované estetické prostředí, kde se děti setkávají s arogancí, nevšímavostí a nedostatkem příležitosti k rozvoji uměleckých dovedností (Šmelová, 2004).

Dítě a svět

Reprezentuje environmentální oblast, jejímž úsilím je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě, ve kterém žije, o vlivu člověka na životní prostředí, a to v od nejbližšího okolí až po globální problémy (Smolková a kol. 2006).

V hlavních činnostech a příležitostech by nemělo chybět poznávání nejbližšího okolí dítěte (mateřské školy a jejího okolí - zahrada, les, park), využívat literaturu, encyklopedie, pěstitelské a chovatelské činnosti, spolupodílet se na péči o prostředí v blízkém okolí, nemělo

by chybět kognitivní propojení činností, dítě by si mělo postupně uvědomovat nutnost chránit prostředí, ve kterém žije. (Šmelová, 2004).

Jako hlavní riziko můžeme uvést špatný příklad dospělých a jejich lhostejnost vůči životnímu prostředí, nedostatek příležitosti vidět svět a jeho krásu (Smolíková a kol. 2006).

Z tohoto náhledu do vzdělávacích oblastí nám RVP PV poskytuje dostatek prostoru pro začlenění folkloru, který plně vyhovuje požadavkům rámcového programu.

V každé oblasti najde folklor své uplatnění. V oblasti dítě a jeho tělo najdeme možnosti pro využití různých forem dětského folkloru. Mohou to být dětské hry, které folklor, díky sběratelům, nabízí i dnešním dětem. Existuje několik sbírek dětských lidových her například v díle Františka Bartoše Naše děti, nebo sběratele Františka Sušila Moravské hry a obyčeje. Nabízejí nám široký výběr her, pomocí nichž můžeme rozvíjet motoriku, rozšiřovat a obohacovat dětský tvořivý svět her. Pomocí lidových hudebně pohybových her si dítě rozvíjí základní pohybovou průpravu, učí se správnému postavení při chůzi, tanci, rozvíjí lokomoční dovednosti jako je běh, poskoky.

V oblasti dítě a jeho psychika nám mohou pomoci lidové pohádky, které obohacují slovní zásobu, dále říkanky k procvičení výslovnosti, básničky a lidové písně, které u dětí probouzejí nejen radost, ale i estetickou stránku osobnosti.

I v oblasti dítě a ten druhý se folklor může podílet na posilování vzájemné komunikace, spolupráce mezi sebou a poznávání se. Důležitá je především spolupráce, která je v dětském folkloru přirozená.

Snad nejvíce příležitosti se nám nabízí v oblasti sociálně - kulturní, kdy nám jde o seznámení dětí s kulturou a uměním. Nabízí se nám příležitost seznámit děti se zvyky a tradicemi z okolí, ve kterém žije, ale také seznamovat s kulturou a tradicemi jiných zemí a dětí. Můžeme dětem přiblížit svátky a slavnosti, které jsou typické pro danou oblast, nacvičit s dětmi krátké představení pro rodiče a veřejnost. Možností jak pracovat s dětským folklorem je spousta, nemusí se to odehrávat jen v rámci kroužku. Dětský folklor se dá využívat volně v běžném chodu mateřské školy, ať už od nejjednodušších říkanek po dětské taneční hry. Tímto jsem chtěla poukázat, že i dětský folklor může plně vyhovovat požadavkům RVP PV. Záleží především na osobnosti a zodpovědnosti učitelky, jakým způsobem je využije a dá jim prostor ve výchovně vzdělávacím procesu.

4 UPLATNĚNÍ DĚTSKÉHO FOLKLORU V PODMÍNKÁCH MATEŘSKÉ ŠKOLY

Pokusím se zde představit jednotlivé formy dětského folkloru a objasnit jejich důležitou úlohu v životě předškolního dítěte. Následně navrhu, jak by se dalo pracovat s těmito formami ve výchovně vzdělávacím procesu mateřské školy.

4.1 Dětská říkadla

Dětská říkadla můžeme zařadit mezi nejrozšířenější druh dětského folkloru. Tyto krátké veršované útvary Pospíšilová (2000) dělí do několika skupin, podle funkce, kterou plnily. Jsou to rozpočítadla, která byla nezbytná při hře. Pomocí těchto říkadel se určovaly role jednotlivců. Často tyto rýmy nedávaly smysl. V nahodile skládaných slovech nebo větách se obvykle používaly číslovky, zkomolené latinské nebo německé slova, cizí výrazy a vojenské termíny.

ukázka:

Endele vendele viksum hér,

venigumi musulér,

echle, bechle, cukr baba viks,

na koho to slovo padne, ten musí jít pryč (F. Bartoš, 2005, s. 87).

Další skupinu říkadel dle Pospíšilové (2000) tvoří škádlivky, které na sebe děti pokřikovaly, když se tzv. škádlily nebo dobíraly. Nejčastěji se vyskytují při škádlení jména, vlastnosti, ale také cizích etnik a zaměstnáních.

První ukázka je ze svazku Jaro (1951) ze čtyřdílného cyklu Český rok, jehož autoři jsou Karel Plicka, František Volf a Karel Svolinský.

Poprchává

cigánovi do rukáva,

Prší, prší

cigánovi do uší. (Z Moravy)

Druhá ukázka je ze třetího svazku Podzim (1953).

Michal, Michal

kozu píchal,

koza ho trkla,

až v něm duša hrkla. (Z Valašska)

Škádlivek se nám dochovala spousta, a proto uvádím ještě další dvě od F. Bartoše (1883):

Hlupý Jan

rozbil džbán.

Přišel dóm s pláčem,

dostal karabáčem.

Filipe!

Máš gatě na lipě:

Kdo ti pro ně poleze,

tomu ruka obleze.

V mateřské škole nebudeme vyhledávat uplatnění pro škádlivky, které byly určeny k posměchu dětí mezi sebou. Ale není pochyb o tom, že se vyskytují i dnes, akorát v obměněných podobách.

Bohatou a pestrou skupinu tvoří říkadla na cvičení řeči - tzv. lámání jazyka. Zde můžeme zahrnout napodobování ptačí nebo zvířecí řeč, zvuky cepů a jiných řemeslných nástrojů a také říkadla při otloukání píšťalek (Pospíšilová, 2000).

Tato skupina říkadel se dá snadno využít v prostředí mateřské školy, jednak k procvičení řečových mluvidel, především k sluchovému rozlišení hlásek a vnímání rytmu. Také je můžeme zvolit jen pro radost, pobavení, nebo můžou doplňovat a obohacovat činnosti při seznamování se zvířaty, jaké vydávají zvuky apod.

Ukázku jsem zvolila opět z prvního svazku Jaro (1951) od Karla Plicky, Františka Volfa a Karla Svolinského.

Dělám, dělám píšťalenku:

píšťalenko, podař se mi,

jestli se mi nepodaříš

dám ti ránu, až se svalíš;

*jestli se mi podaříš,
dám ti krejcar na pivíčko
a pětáček na tabáček,
bude z tebe hajdaláček.
Hajdaláčku, dej tabáčku,
dej tabáčku do nosa,
jestli nedáš, nepustím tě
přes pohanku do prosa. (Z Moravy)*

Další ukázka je z druhého svazku *Léto* (1950) také od Karla Plicky, Františka Volfa a Karla Svobinského.

Cepy hovoří:

Duci, duci,

ve dvojici:

táta s mámou

táta s mámou. (Z Moravy)

Cupy cupy, d'úry v peci. (Z Beskyd)

Klep chleb, klep chleb.

Klep chleb, klep chleb. (Z Moravy)

Další ukázka je z knihy *Hastrmane, tatrmane* od Olgy Hrabalové.

Vrabec:

Čimčarara, čim, čim, čim,

co mám dělat, to já vím! (Hrabalová, 1971, s. 42)

Další skupinu říkadél jsou ukolébavky, dochovalo se jich také velké množství. Měly za úkol konejšit nemluvnata, ale také se jimi bavily starší děti, které je hlídaly. Dospělí, rodiče, ukolébavkami pomáhali u dětí probouzet smysly a potřebu tělesného pohybu (Pospíšilová, 2000).

Obvykle dítě v kolébce kolébaly starší děti, které říkanky říkaly nebo zpívaly na jednoduchou melodii.

Halí, belí, koně v zelí a hříbátka v petrželi.

Halí dítě, kolébu tě, až mi usneš, odejdu tě,

do zahrádky na karlátky, do doliny na maliny. (F. Bartoš)

Důležité je pro říkadlo zachovat rytmus a rým, které zpravidla vede dospělý a dítě se ho snaží napodobit. Ne všechny děti umí hned rytmižovat, proto je mnohdy na rodičích nebo i učitelích, aby tomu věnovali pozornost. Využití říkadel v mateřské škole je velmi snadné a můžeme této příležitosti užívat denně, ať už máme s dětmi volnou chvíli na vycházce nebo při čekání na oběd.

4.2 Dětské popěvky

Uvádí se, že skutečných dochovaných lidových dětských písní není mnoho. Často se jedná o jednoduché popěvky se satirickým, parodickým prvkem. Ale přesto v dětském světě písně hrají důležitou roli. Je spíše na rodičích nebo učitelích, aby vybrali obsahově správnou píseň odpovídající přiměřenému věku dítěte.

Často se nám dětské písně dochovaly v podobě, kdy doprovázely pohybové hry a staly se tak jejich součástí.

Můžeme je také rozdělit podobně jako říkadla na skupiny dle Jelínkové (1982) na popěvky podobné říkadlu, halekačky a pasácké písně. Také zde zahrnuje dětské koledy, popěvky spojené se zvykoslovím, taneční popěvky k rytmickým hrám a jiné příležitostné písně např. při draní peří.

Není pochyb o tom, že lidové písně mají uplatnění v mateřské škole. Učitel jich může využít především při nacvičení besídky nebo vystoupení k výročním událostem a slavnostem během celého roku (Vánoce, Velikonoce, vítání jara, ke Dni matek apod.).

4.3 Dětské hry

Dítě si hraje již od nejútlejšího věku, je to činnost zcela přirozená a pro dítě nepostradatelná. Dítě pomocí hry poznává svět lidí kolem sebe a získává tak nepřeborné množství zkušeností. Prostřednictvím hry poznává sebe samo, rozvíjí své poznávací procesy, paměť,

myšlení, řeč, vnímání, představivost. Hra dítěti přináší pocit radosti a spokojenosti ze života. Rozvíjí tak dobrovolně všechny stránky dětské osobnosti.

„Již J. A. Komenský upozornil na význam hry myšlenkou, že hrou si děti mají cvičit mysl k jemnosti, pohyby k obratnosti a tělo ku zdraví,“ (Brouček, Jeřábek, 2007, s. 132).

Lidová tradice nám zachovala velké množství dětských her. Hra patří v dětském folkloru k nejpočetnějším a nejvyužívanějším žánrům.

Brouček a Jeřábek (2007) rozlišují tradiční dětské hry podle herní sezóny na jarní (Na Žalmana, Na křepelčku), letní (Na hasrmana), podzimní (Na Kokše, na jestřába) a zimní (Na zlatý prsten). Dále je autoři dělí podle pohlaví na hry chlapecké (Na barana a na ovce), hry dívčí (Na husy, Na zlatý střevíček) a hry společné (Na křepelku, Na vlka). Z hlediska herního obsahu hry dělí na nepohybové, prováděné na místě (na mlčenou, na tichou poštu), hry pohybové (Na trnky), hry končící přetahováním (Na zlatou bránu, Na kohúty) a hry s ustálenými předměty. Mezi tradiční používané předměty můžeme zahrnout fazole, prsten, míč, kolík, hůl, brčko, provázek, ořechy atd. Patří zde nám již dobře známé hry na šáteček, na peška, na zlatý prsten, na dudka a další. Poslední skupinu tvoří hry obřadní např. kolední obchůzky tří králů, obyčejové jevy velikonoční a svatodušní.

Na ukázkou jsem zvolila hry ze sbírky Děti na Moravském Valašsku, které sesbíral Matouš Václavek.

Jak zpíváš, ptáčku?

Hoši postaví se do kola a jeden je «hadač». Zavážou se mu oči, a hoši točí se kolem něho. Když hadač klepne, nebo dupne, zastaví se všichni, a on jde k některému a táže se: « Jak zpíváš, ptáčku? » Ten odpoví změněným hlasem: «Pij! » - Uhodne-li hadač hráčovo jméno, jest «ptáček» hadačem, ne-li, jest hadač hadačem dále (Václavek, 1902, s. 22).

Na zlatý prsten

Děvčata vyvolí si (obyčejně počítáním) napřed rozdavačku a pak hadačku, ostatní si posedají a dají složené ruce do klína. Rozdavačka vezme si prsten (kousek dřívka nebo slámy) do ruky a vkládá ho svými rukama každé do rukou, až jej některé skutečně do rukou pustí; někdy si jej i sama nechá. Pak přichází hadačka o jedné noze řvouc:

Hada, hada, hadalička,

já bych ráda hádala,

zlatý prsteň dostala;

kdo ho má, nech ho dá,

patálija sem – uvádí se, že místo patálija sem řeknou: zlatý prsteň sem!

Poté udeří některé do rukou, ale neměla-li ho tato, jde hadačka zase zpět a přijde opět po jedné noze a volá zrovna tak jako ponejprv. Tak se to opakuje, až se prsten najde. Najde-li u některé prsten, tu hadačka si prsten vezme a je rozdavačkou a rozdavačka první si sedne mezi ostatní; ta pak, která měla prsten, je hadačkou (Václavek, 1902, s. 29).

Obě tyto hry se dají stále používat v dnešní práci s dětmi. První hra se dá vhodně použít při poznávání zvuku ptáků a děti nenásilnou formou procvičují sluchové vnímání a učí se poznávat ptáky.

Každý učitel by měl být vybaven pro svou práci bohatým zásobníkem her. Snadno nastanou ve školách situace, kdy jsou děti brzy hotové s činností a nudí se. Prostřednictvím her, tomu můžeme zabránit. Pro učitele můžou být velkou inspirací tradiční dětské hry od našich lidových sběratelů, které jsem zmiňovala hned v úvodu této kapitoly. Spousta her se dochovalo nebo obměnilo, ale není pochyb o tom, že pro dítě mají stále stejnou funkci a význam.

4.4 Dětské lidové taneční hry

Jak už je uvedeno v názvu, hudebně - taneční projevy dětského folkloru se vyznačují hrou nebo alespoň jejími prvky. Byly častěji interpretovány dívkami, ale účastnili se také chlapci. Dříve se tyto taneční hry uskutečňovaly v přírodě na poli, aby si zkrátily děti dlouhou chvíli například při hlídání dobytka. Proto byly často hry spontánní a improvizované na jednoduchou říkanku nebo popěvek, který děti doplnily pohybem.

„Taneční hra je malá taneční forma spojená se zpěvem taneční písňe nebo se skandovaně odříkávaným, obvykle rýmovaným textem“ (Brouček, Jeřábek, 2007, s. 134).

Pro taneční hry jsou charakteristické jednoduché taneční kroky doplněné o zrytmizované pohyby, které popisují děj nebo dramatickou situaci. Velkou skupinu tanečních her tvořily již zmiňované volné taneční projevy na jednoduchou říkanku nebo píseň (Brouček, Jeřábek, 2007).

Jako příklad můžeme uvést hru Na mlýnské kolo.

Hráči se pochytají za ruce a udělají kolo; pak se točí v kole postupující v pravo a říkají:

Kolo, kolo mlýnské

za čtyry rýnské,

kolo se nám polámalo,

škody sa nám nadělalo

a husičky do vodičky – čáp!

Jakmile řeknou «čáp», sednou na bobek (čapnou) a poté zase točí se dále (Václavek, 1902, s. 21).

Obvykle bývá dětský taneční projev označován jako pohybová hra se zpěvem. Pro představení můžeme uvést pohybové hry Konopky, Na mák, Eliška, které mimo jiné nalezneme i ve sbírce Hry se zpěvem od Věry Mišurcové. Ve skutečnosti jde o taneční hry doprovázené gesty a pohyby například hry Mák, Čížeček, Sedláček nebo se také mluví o chorovodových tancích a hrách s proplétáním, zavíjením do spirály a rozvíjením, s procházením pod branami (Zlatá brána, Na zahrádku, Na klubko, Na Žalmana). Často si povšimne, že dětské hry tají v sobě pozůstatky různých starobylých obřadů, napodobování činnosti dospělých, které přežily pouze ve formě dětských her (Jelínková, 1982).

Lidové taneční hry patří ke kulturním hodnotám našeho národa. Proto považují za důležité využívat těchto her v mateřských školách, kdy učíme děti vnímat krásu z hudby pohybu a zpěvu. Díky těmto hrám se děti nenásilnou formou seznamují s lidovou písní, kulturou a vytvářejí si vztah ke svému národu i kultuře.

Opět je můžeme využívat při nacvičování vystoupení k různým příležitostem nebo je využít k seznámení dětí s tradičními řemesly, které se už v dnešní době moc nevyskytují.

4.5 Lidové pohádky

Pohádka jako lidový žánr vypráví převážně fiktivní příběhy, s prvky fantazie a nadpřirozenými bytostmi (čarodějnice, mluvící zvířata). Hlavním tématem je boj dobra a zla. Pohádky mají většinou dobrý konec, kdy vítězí dobro a láska. Pohádky se tak stávají vzorem, jaké by měly být lidské vlastnosti. Folklorní pohádky se vyprávěly a předávaly z generace na generaci a prošly mnohými změnami, než byly písemně zaznamenány (Ševečková, 2012).

Klasickými lidovými sběrateli se stali K. J. Erben a B. Němcová, F. L. Čelakovský atd.

Celkově literatura pro děti ovlivňuje dítě od raného dětství a stává se tak prostředkem sebevýchovy. Učí děti chápat nejen sebe, ale i druhé a porozumět vztahům mezi lidmi. Pomocí pohádky si dítě rozvíjí slovní zásobu, fantazii a představivost. V mateřské škole můžou děti pohádku zdramatizovat, výtvarně i hudebně zpracovat.

I skrze pohádku dítě může poznávat tradice a život lidí, kteří tu žili před námi.

Všechny tyto zmíněné druhy folkloru se můžou v edukačním procesu navzájem prolínat a doplňovat. Záleží na učiteli, zda této bohaté nabídce využije.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Tabulka 1: týden Vítání jara

projekt Jarní tradice na Valašsku					
1. týden	Vítání jara				
	téma	pomůcky	metody	organizační formy	cíle
1. den	Proč slavíme vynášení Moreny?	píseň <i>Má milá Moreno</i> , klavír, rekvizita Moreny (hůl, tyč)	vyprávění popis hudební činnost	komunitní kruh dramatizace	Znát slavnost vynášení Moreny, vědět, proč se Morena vynáší. Umět dokázat sladit pohyb s rytmem.
2. den	Proč vyrábíme Morenu?	kusy látky, vlna, špejle, modelína, lepidlo, fixy, výkres A4, šablona oválu, říkadlo <i>Nesem nesem Morenu</i> , ozvučná dřívka, buben, tamburína, činely, balicí papír, nůžky, barevné papíry, voskovky, lepidlo	popis vysvětlování pracovní činnost hudebně pohybová činnost	skupinové vyučování dramatizace	Dokázat zrytmizovat a naučit se nazpaměť jednoduchou říkanku. Zvládnout manipulaci s drobnými předměty.
3. den	Proč strojíme Morenu?	částečně nachystaná figurína, červenou šátku, bílé rukávce, modrotisk, polykarpova stavebnice, barevné papíry, lepidlo, nůžky, šablona květiny, výkres A4, klíč (malý)	vyprávění předvádění a pozorování hra pracovní činnost	dramatizace skupinové vyučování	Umět popsat z čeho je Morena vyrobena. Zvládnout manipulaci s výtvarnými pomůckami. Dokázat spolupracovat při hře.
4. den	Proč zdobíme létečko?	klavír, píseň <i>Bud' te tu babičky veselé</i> , říkadlo <i>Byla zima mezi náma</i>	rozhovor ukázka hudební činnost	komunitní kruh dramatizace	Vědět, co znamená pojem Létečko. Znát píseň a umět ji pohybově ztvárnit.
5. den	Neseme Morenu, pěkně vystrojenú	figurína, Orffovy nástroje- bubínek, tamburína, činely, malé moreny, které si děti vyrobily	vycházka	dramatizace	Dokázat využít získaných vědomostí a dovedností při vystoupení.

Tabulka 2: týden Přišlo jaro do vsi

projekt	Jarní tradice na Valašsku				
2. týden	Přišlo jaro do vsi				
	téma	pomůcky	metody	organizační formy	cíle
1. den	Proč si hráli naši prarodiče jinak než dnes?	ozvučná dřívka, říkadlo <i>Dělám, dělám pišťalenu</i> , dřevěné pišťalky, tempery, štetce, kelímek s vodou	vyprávění hudební činnost výtvarná činnost	komunitní kruh dramatizace skupinové vyučování	Dokázat sladit pohyb s rytmem Zvládnout zmelodizovat říkadlo.
2. den	Proč se děti tolik těšili na jaro?	fazole	vyprávění hra pracovní činnosti	komunitní kruh dramatizace kooperativní vyučování	Dokázat sladit pohyb s rytmem. Rozvoj spolupráce při společné tvorbě.
3. den	Proč slavíme Velikonoce?	dřevěné řehtačky, Orffovy nástroje, klavír, říkadlo <i>Vzkázali Vás pozdravovat</i> , píseň <i>Vzkázali Vás pozdravovat</i>	vyprávění rozhovor ukázka hudební činnost	komunitní kruh dramatizace	Vědět co jsou řehtačky a jejich použití. Zvládnout zrytmizovat říkanku.
4. den	Proč chlupci šlehaří děvčata?	vyškrabávané vajíčka na ukázkou, říkadlo, <i>Hody, hody doprovody</i> , těsto na perníčky, formy na perníčky	rozhovor hra ukázka	komunitní kruh dramatizace	Znát zvyky na Velikonoční pondělí. Umět říkanku, zvládnout ji pohybově ztvárnit.
5. den	Velikonoční tvoření	tuby na zdobení, polystyrenové vejce, temperové barvy, krupice, lepidlo, barevné stuhy, výkres A4, špejle, šablony vejce, fixy, barevné lýko, nůžky, provázky, kroucená vrba	ukázka popis praktické činnosti	skupinové vyučování dramatizace	Dokázat samostatně pracovat s různým pracovním, výtvarným materiálem.

5 PROJEKT JARNÍ TRADICE NA VALAŠSKU

Hlavním cílem tohoto projektu je seznámit děti s jarními slavnostmi a velikonočními tradicemi. Prostřednictvím nabízených činností umožním dětem vytvořit si představu o tom, jaké tradice a zvyky na Valašsku souvisí s tímto obdobím. Projekt je rozdělen na dva týdny. První týden je zaměřen na získávání dovedností a vědomostí týkající se slavnosti vynášení Moreny. Druhý týden se týká života dětí na jaře a hlavně zvyky o Velikonocích.

5.1 Vítání jara

1. den *Proč slavíme vynášení Moreny?*

Nabídka činností

- povídání v komunitním kruhu – tradice vynášení jarní figuríny Moreny

Než přišlo jaro do vsi, bylo zvykem, vynášet Morenu. Někde na vesnici se říkalo Mařena, Morena, nebo také Smrtka. Stala se symbolem zimy, nemoci, smrti, a tedy všeho zlého, co by mohlo lidi potkat. A proto bylo nutné odnést Morenu z vesnice pryč, aby mohlo přijít jaro, radost, život. Byla to významná událost pro celou vesnici. Dospělí lidé přihlíželi průvodu, který prováděli děvčata a chlapci z vesnice.

Nejprve děti figurínu vystrojily. Byla vyrobena ze slámy a oblečená do kroje (bílé rukávce, červená šátka, barevná zástěra). Děti ji ozdobily pentlemi, květinami, navlékly šnečí ulity, (symbol prázdnoty, temnoty) které pověsily na figurínu. Poté se šlo průvodem za vesnici, kde se Morena hodila do potoka, spálila nebo zakopala do země. To znamenalo, že zima už odešla, je pryč. Chlapci natrhali březové, smrkové nebo vrbové větvičky, které byly symbolem jara tzv. Létečko. Děvčata je opentlila a za zpěvu se děti společně vracely na vesnici a oznamovaly, že je zima pryč. Tam je tetičky obdarovávaly za to, že přinesly jaro do vsi. (Tichá, 2012, Tomeš, 1972).

Na konci týdne společně vyneseme Morenu, ale musíme se na to nejprve připravit. Naučíme se k této události tance a říkadla. Dnes začneme písni a jejím pohybovým ztvárněním.

- Nácvik písni a tance *Neseme Mařenu* (Bartoš, 2005, s. 267).

Děti seznámím s písni, píseň jim zazpívám, zahraji na klavír. Nejprve se naučíme základní krok, tedy chůze po kruhu a správné držení těla.

Děti utvoří kruh, chytanou se za ruce. Na každou první dobu děti mírně podřepnou. Ve 4 a 5 taktu se děti vytočí nejprve do prava a poté do leva. To samé v sedmém a osmém taktu. V posledním taktu si děti dřepnou.

Uprostřed kruhu bude jedno dítě, které bude držet figurínu a bude se s ní v kruhu procházet.

Na druhou sloku dítě uprostřed určí jiné dítě, které bude zase držet figurínu.

2. den *Proč vyrábíme Morenu?*

Nabídka činností:

- Výroba Moreny (každé dítě si vyrobí svoji malou Morenu)

Nejdříve dětem nachystáme špejle, vždy jednu kratší. Dítě si vezme jednu velkou a jednu malou špejli, přiváže provázkem nebo přilepí modelínou a vytvoří tak kříž - tělo figuríny. Poté si vezme kousek látky a stuhou ji přiváže k tělu, tak vznikne sukně. Z měkkého papíru vystřihne dítě ovál, na něj nakreslí obličej a přilepí na špejli. Může z kousků látek nebo vlny přilepit vlasy. Děti se budou postupně střídat u stolů. U dvou stolů budou děti vyrábět tělo ze špejlí a přivážou sukni. U dalších dvou stolů si vyrobí hlavu z papíru a nakreslí na ni obličej a nastříhají si z vlny vlasy, které přilepí na papírovou hlavu. Na závěr přilepí hlavu k tělu.

Obrázek 1: Výroba Moreny

- rytmizace říkadla: „Nesem nesem Mořenu“

Nesem nesem Mořenu,

na oleji smaženú,

zelenú, modrú, Meluzínu strakatú,

má sukňu okatú (Jelínková, 1954, s. 149).

Dětem říkadlo přednesu v rytmu s doprovodem ozvučných dřívek. Poté dětem předvedu další Orffovy nástroje (bubínek, drhlo, tamburínu a činely) jak se jimi dá říkadlo doprovázet.

Ozvučná dřívka - pomocné slovo me-lu-zí-na.

Drhlo - pomocné slovo ne-sem.

Bubínkem, tamburínou a činely zdůrazní vždy první dobu.

Děti si nejprve rozdělím na dvě skupiny. V každé skupině si určím instrumentalisty, kteří budou hrát na nástroje a ostatní je budou doprovázet říkankou. Jakmile děti získají jistotu, vytvořím třetí skupinu.

1. skupina bude hrát na ozvučná dřívka, pomocné slovo, které jim pomůže hrát správně rytmus, bude me-lu-zí-na.

2. skupina bude hrát na drhlo. Ty děti, které nebudou mít nástroj, budou říkat říkanku.

3. skupina bude hrát na bubínek a činely. Vždy zdůrazní těžkou dobu. Ostatní děti budou říkat říkanku.

- výroba pozvánky pro rodiče

Přichystám dětem velký balicí papír o velikosti 0.5 m. Napíši tam základní údaje, kdy a kde proběhne průvod. Děti pozvánku vykreslí a polepí barevnými papíry.

Obrázek 2: Pozvánka pro rodiče

Obrázek 3: Pozvánka pro rodiče

3. den *Proč strojíme Morenu?*

Nabídka činností:

- strojení „Moreny“

Do školy přinesu předem nachystanou konstrukci Moreny (dva tlusté klacky, přivázaná hlava ze slámy). Sedneme si do kruhu. Tělo připevníme do polykarповé stavebnice, aby nám Morena držela. Společně zazpíváme naučenou píseň *Neseme Mařenu* při tom já budu Morenu oblékat (červenou šátku, bílé rukávce a modrotisk). Po nastrojení zatančíme k písni i tanec, který jsme se naučili v pondělí, tentokrát i s figurínou Moreny.

Obrázek 4: Oblékání Moreny

- Pracovní činnost - Výroba papírových řetězů a květin z barevných papírů

1. skupina

U jednoho stolu se bude vyrábět papírový řetěz. Nastříhají si tenké pásy, konce slepí k sobě a vznikne kroužek. Další pás provléknou kroužkem a slepí, tak pokračují, až budou mít řetěz dostatečně dlouhý.

Obrázek 5: Výroba papírových řetězů

2. skupina

U druhého stolu budou děti vystřihávat květiny z barevných papírů a navlékat je na provázek. Nejprve si obkreslí šablonu, poté vystřihnou a provlečou na provázek.

Poté Morenu společně dozdobíme hotovými ozdobami a připevníme do polykarpovy stavebnice.

Obrázek 6: Výroba květinových řetězů

Obrázek 7: Nastrojená Morena

- hra: *Smrtná neděle, kams klíče dala?*

Děti si sednou těsně vedle sebe po kruhu a budou mít pootevřené dlaně. Jeden chodí uvnitř kruhu a předává dětem do připravených dlaní klíč. Koho obejde, honem zavře dlaně. Tak obejde všechny děti, během obcházení musí někomu do dlaní klíč dát tak, aby ten co stojí venku z kruhu, to neviděl. Ten potom přijde k tomu, o kterém si myslí, že má v dlani klíč a ptá se: „*Smrtná neděle, kdes klíče dala?*“ A on odpoví: „*Dala jsem je dala květné neděli.*“ A hádá, kde je klíč. Poté se určí jiné dvě děti.

4. den *Proč zdobíme Létečko?*

Nabídka činností:

- komunitní kruh – rozhovor o tradici Létečka

Zeptám se dětí, jestli někdo ví, nebo má nápad, co by to mohlo být. Poté si povíme, co Létečko znamená. Když děti vynášely Morenu z vesnice, tak to znamenalo, že se konečně rozloučili lidé se zimou a na připomínku děti utrhyly vrbové nebo březové větve a nazdobily ji barevnými pentlemi. Poté chodily po vesnici, zpívaly a oznamovaly lidem, že už je jaro (Tichá, 2012, Tomeš, 1972).

- nácvik písně a tance: „*Bud'te tu babičky veselé, už vám to Létečko neseme*“ (Plicka, Volf, Svolinský, 1951, s. 119).

S dětmi se naučíme také píseň o Létečku, která bude součástí našeho závěrečného průvodu. Dětem píseň nejprve na seznámení zazpívám za doprovodu klavíru.

Jako první se naučíme základní houpavý krok z paty na špičku a ze špičky na patu. Nejprve na místě, poté to spojíme s pohybem. Na první domu zhoupnutí a úkrok pravou po kruhu.

Děti utvoří kruh a drží se za ruce. Na druhou sloku přidáme i ruce. Společně s kroky na první domu mírně předpažíme.

- seznámení s říkadly při chození s Létečkem:

„Přišlo jaro do vsi, kde jsi zimo kde jsi?“

Byla zima mezi náma a včil už je za horama.

Hu, hu, hu, jaro už je tu“ (Plicka, Volf, Svolinský, 1951, s. 120).

Říkadlo je velmi krátké, děti se jej snadno naučí. K jeho upevnění můžeme využít hry na tělo.

Nejprve si vytleskáme rytmus na každou slabiku. Poté budeme na první verš opět tleskat a na druhý verš dupat. Zkusíme říkanku postupně zesilovat a zeslabovat a naopak.

Na závěr přidáme pohyb. Děti utvoří kruh. Chůze po kruhu a tleskání na první verš. Při druhém verši *hu, hu hu* děti půjdou s třemi podupy do kruhu na *jaro už je tu*, třemi podupy zase ven. Na konci děti můžou povyskočit.

5. den *Neseme Morenu, pěkně vystrojenú*

Slavnostní průvod:

Průvod zahájíme před budovou mateřské školy, kdy děti předvedou nacvičený tanec na píseň „*Neseme Mařenu*“. Poté si vezmou své malé Moreny a začne průvod. Během průvodu děti odříkávají naučené říkanky: „*Nesem nesem Mařenu*“. S většími pauzami se říkadlo opakuje několikrát, až se dojde k určenému místu. Pauzy děti doprovázejí zvukem dřevěných píšťalek, tamburínou, bubínkem, hrkačkami. Když se dojde k potoku, začne odstrojování Moreny. Figurína bez kroje se hodí do potoka (spálí, zahrabe do země). Děti říkají říkanku: „*Plav zimo plav, víc se nezastav!*“ Chvilí budeme sledovat, jak figurína plave. Poté můžeme odříkat další naučené říkanky: „*Byla zima mezi náma*“. Děti nazdobí vrbové větvičky pentlemi, které tam budou pro ně nachystané, a průvodem odcházíme zpátky k mateřské škole. Před budovou děti zazpívají a zatančí oslavnou píseň: „*Buďte tu babičky veselé*“ jako symbol, že donesli všem lidem na vesnici jaro, radost a zdraví.

Obrázek 8: Zahájení průvodu

Obrázek 9: Zahájení průvodu

Obrázek 10: Slavnostní průvod

Obrázek 11: Házíme Morenu do vody

Obrázek 12: Morena už plave

Obrázek 13: Zdobení Létečka

Létečka (větvíčky) si dají děti do třídy do vázy, aby jim připomínaly slavnost vynášení Moreny a radost z přivítání jara.

5.2 Přišlo jaro do vsi

1. den *Proč si hráli naši prarodiče jinak než dnes?*

Nabídka činností:

- komunitní kruh

S dětmi si budeme povídat, jak si hráli naši prarodiče, když byli malí. Když konečně přišlo jaro a děti si mohly hrát venku, tak děvčata často pletla věnečky a chlapci z vrbových proutků a lipových větví vyřezávali píšťalky. U toho si říkali říkanku. (zaříkávali, aby jim dobře pískala)

- rytmizace a zhudebnění říkadla *Dělám, dělám píšťalenu* (Plicka, Volf, Svolinský, 1951, s. 124).

(1. část)

Dělám, dělám píšťalenu:

*Píšťalenu podař se mi,
jestli se mi nepodaříš
dám ti ránu, až se svalíš;
jestli se mi podaříš,
dám ti krejcar na pivíčko,
dám ti krejcar na tabáček,
bude z tebe hajdaláček.*

(2. část)

*Hajdaláčku dej tabáčku,
dej tabáčku do nosa,
jestli nedáš, nepustím tě
přes pohanku do prosa.*

Nejprve dětem říkanku v rytmu přednesu. Říkanka je poměrně dlouhá, rozdělím ji na dvě části.

Dětem rozdám ozvučná dřívka (co nejvíc, nejlépe, aby mělo každé dítě, půjčíme si od ostatních tříd).

Zvolíme jednoduchý doprovod, dvoudobé metrum.

První část budeme opakovat několikrát po sobě, až ji děti budou alespoň trochu ovládat, přidáme druhou část. Opět ve stejném metru.

Přidáme hru na tělo, děti utvoří kruh a do rytmu na každou dobu dupnou, už bez ozvučných dřívek.

Poté říkadlo zmelodizujeme. Použijeme stupnici. např. C- dur. Nejprve první část, ta má osm řádků. Každý řádek bude zazpíváný na jednom tónu, tak, že se bude melodie postupně zvedat od c1 po c2.

Druhou část zmelodizujeme sestupně. Začneme od c2 po c1.

- malování dřevěných píšťalek

Dětem za odměnu rozdám ručně vyřezávané píšťalky, které si ozdobí motivy pomocí temperových barev.

Obrázek 14: Malování dřevěných píšťalek

Obrázek 15: Malování dřevěných píšťalek

2. den *Proč se děti tolik těšili na jaro?*

Nabídka činností:

- komunitní kruh

Dříve děti neměly tolik hraček, a proto se už těšily, až přijde jaro a půjdou si hrát ven. Děti doma hodně pomáhaly, např. na louce pásly husy, ovečky. Když měly dlouhou chvíli, vytáhly si zásoby, které si schovávaly od podzimu. Byly to například lusky a fazole, s kterými si na jaře hrály. Nyní si to vyzkoušíme.

- Hra „Na šprtanca“ (Bartoš, 2005)

Děti rozdělím do dvojic a každý dostane jednu fazoli. Položí si je naproti sobě a ukazovákem posouvají svoji fazoli proti fazoli svého spoluhráče. Kdo se dřív dotkne, tak vyhrál. Hra se může několikrát opakovat.

Obrázek 16: Ukázky hry „Na šprtanca“

- Pohybová hra: „Na papuče“ (Jelínková, 1985)

Děti utvoří zástup, chodí do rytmu říkanky a klepou papučkami o sebe. První verš říká dítě, které vede zástup, a druhým veršem mu ostatní děti odpovídají. Vysvětlení slov satraportské papuče- lehká nadávka, súkno - hrubá látka, tkanina.

říkanka:

Satraportské papuče,

dyť ně to nic netluče.

A co by to tluklo,

je to samé súkno (Jelínková, 1985, s. 13).

- Výroba obrázku - ze všech fazolí, se pokusíme sestavit jeden společný obrazec.

Počkám, jestli budou mít děti nějaké návrhy. Když se nedomluví, tak pomocí rozpočítadla určím, co vyrobí, *Stojí vrba u potoka, jmenuje se klíč, na koho to slovo padne, ten musí jít pryč* (Bartoš, 2005, s. 86). Nebo vyzkoušíme postupně všechny návrhy.

Obrázek 17: Tvoření obrázců ve dvojicích

Obrázek 18: Tvoření společných obrázců

3. den *Proč slavíme Velikonoce?*

Nabídka činností:

- Komunitní kruh - jak se slavily a slaví Velikonoce na Valašsku

O velikonočním týdnem se na Valašsku nečastěji uklízelo, zametal se dvůr na znamení, aby tak bylo čisto po celý rok. Na velký pátek se lidé chodili mýt do potoka, aby byli chráněni po celý rok od nemocí. Pekly se tradiční pokrmy, zeptám se dětí, jestli nějaké znají a jestli je doma pečou.

K jarním obřadům patří i obchůzky s velikonočními řehtačkami, kdy začaly na zelený čtvrtek a končily na bílou sobotu. Na zelený čtvrtek přestaly bít zvony, a začaly bít až v sobotu večer. Místo zvonů chodili chlapci i děvčata s řehtačkami a „hrkali“.

- Řehtačky - dětem přinesu na ukázkou, aby si je vyzkoušely.

Až si děti vyzkouší řehtačky, společně se naučíme krátké říkadlo.

Říkadlo:

Skázali Vás pozdravovat' naši páni,

abyste nám něco dali za hrkání,

šak už sme sa nahrkali,

až nás ruce rozbolely (Tichá, 2012, s. 37).

Utvoříme kruh, po kruhu rozmístíme řehtačky. Během chůze říkáme říkadlo, po odříkání se děti zastaví a na koho vyjdou řehtačky, tak v dalším kole doprovází říkanku. Zopakujeme několikrát.

Až se říkadlo naučíme, povím dětem, že existuje i stejná píseň *Vzkázali vás pozdravovat* (Jenčková, 2004, s. 41). Dětem píseň na závěr zazpívám a zahraji na klavír. Děti se mohou přidat i s hrkáním, na koho nevyjdou řehtačky, tak dostane ozvučná dřívka, bubínek nebo tamburínu. Nejprve dětem ukážu rytmus, vždy na první dobu v taktu, které je dvoudobé.

Obrázek 19: Hraní s řehlačkami

4. den *Proč chlapani šlehají děvčata?*

Provedení:

- komunitní kruh - zvyky a tradice na velikonoční pondělí

Na Valašsku o velikonočním pondělku chlapani svazovali březové metličky a máčeli je do vody, také nosili tatary nebo jalovce a šlehali děvčata, aby byla po celý rok zdravá. Velikonoční pondělí je zároveň oslavou jara, nového života, proto jsou symboly kuřata, zajíci. Také je slavený jako den zajišťující zdraví, sílu a úrodu po celý příští rok (Tichá, 2012).

Děvčata dávala chlapanům za odměnu malovaná vajíčka, taková dětem donesu ukázat. Děti si je můžou prohlédnout, přečtu jim, co se na vajíčka psalo (často nějaký úryvek z písničky).

Zeptám se kluků, jak slaví Velikonoční pondělí, jestli umí velikonoční koledu, a co dnes dávají děvčata chlapanům za vyšlehání.

- Pohybová hra

Připomeneme si známé říkadlo Hody, hody a naučíme se jednoduchou pohybovou hru. Určím tři děti, které budou uvnitř kruhu (vajíčka). Ostatní děti chodí po kruhu a říkají říkanku. Až ji dořeknou, děti, které jsou uvnitř, se k někomu odkutálí a tím určí další „vajíčka“.

Hody hody doprovody,

dejte vejce malovaný,

nedáte-li malovaný,

dejte aspoň bílý,

slepička Vám snese jiný! (Plicka, Volf, Svolinský, 1951, úryvek ze s. 144).

- pečení perníčků

Spojíme ve třídě stoly, uděláme jedno velké stanoviště. Nejprve si řekneme postup. Pro děti budu mít připravené těsto. Zeptám se jich, jestli ví, co všechno se musí dát do těsta, povím jim, jaké jsem tam dala suroviny. Poté vyválím těsto a každé dítě si zvolí formu, kterou otiskne do těsta (kuře, zajíc, vajíčko). Uložíme je na plech a paní kuchařky nám je upečou.

5. den Velikonoční tvoření

Na velikonoční tvoření pozveme i rodiče nebo babičky a dědečky, kteří budou mít zájem se zúčastnit. Děti jim předvedou říkanky, které se během týdne naučily.

- 1. Stanoviště - zdobení perníčků, které jsme během týdne upekli
- 2. Stanoviště - malování vajec (zapouštění barev do polystyrenových vajec)

Každé dítě si vezme polystyrenové vejce a napíchne jej na špejli. Poté bude na něj postupně nanášet temperové barvy, tak, aby se rozpouštěly a vznikly na vejci barevné mapy. Na konec, až vejce zaschne, ovážeme jej barevnou stuhou.

- 3. Stanoviště - výroba velikonočních přání

Děti si obtisknou na výkres (půlka A5) žlutě natřenou bramboru, tak jim vznikne kuře. Poté si přehnou zelený výkres (A5) na půlku. Dovnitř obtisknou na žluto natřený palec, vznikne jim několik malých kuřat, dokreslí jim oči a zobáky pomocí fixů. Na přední stranu nalepí již zaschlý bílý výkres. Celé přání dozdobí barevným lýkem.

- 4. Stanoviště - pletení věnečku z proutí, zdobení

Nejprve si děti obkreslí na barevný výkres šablonu vejce a poté vystříhnou. Pomocí lepidla budou kreslit různé motivy, které zasypou krupicí. Poté z kroucené vrby vytvarujeme věneček, a svážeme, aby se nám nerozpletl. Hotovou šablonu zavěšíme na věneček.

Obrázek 20: Velikonoční tvoření 1

Obrázek 21: Velikonoční tvoření 2

Obrázek 22: Velikonoční tvoření – pletení věnečků z vrbového proutí

Obrázek 23: Velikonoční tvoření – přání

Na závěr pomocí společného rozhovoru si zopakujeme, co jsme všechno společně v rámci projektu vytvářeli.

Připomeneme si vynášení Moreny, budou-li děti chtít, můžeme si zatancovat naučené tance. Dětem poděkuji za spolupráci a předám jim velikonoční nazdobené perníky, které pro děti dopředu napeču a nazdobím.

6 EVALUACE PROJEKTU

6.1 Vlastní hodnocení projektu

Projekt s názvem Jaro na Valašsku jsem si zvolila, protože je s ním spojeno spousta tradic, které se dají vhodně využít při práci s dětmi v mateřské škole. Vybrala jsem si vynášení Moreny a svátky jara, tedy Velikonoce. První týden projektu nese název Vítání jara. S dětmi jsme se celý týden připravovali na slavnostní vynesení Moreny a přivítání jara.

Záměrně jsem si vybrala mateřskou školu, ve které tyto slavnosti neprobíhají, abych mohla vhodně reflektovat a zjistit, jaký vliv má projekt na děti, které neznají tyto tradice.

První den jsem zjistila, že slavnost vynášení Moreny děti vůbec neznají, jen některé ví co to je od svých kamarádů z jiné vesnice. Začali jsme nacvičovat tanec ke slavnosti. Ze začátku děti měly problém se základním krokem. Zjistila jsem, že není pro ně až tak běžné, aby tančily. Překvapila mě jejich radost ze zpěvu a chuť do práce.

Výroba Moreny - nečekala jsem, že to bude tak náročné. Nakonec každé dítě výrobek zvládlo, ale s velkou pomocí. Když jsme vyráběli pozvánku pro rodiče, postupně se zapojily všechny děti a měly z toho velkou radost. U nácvičku říkadla, měly chvíli problém s rytmem a dalo to velkou práci, než si děti osvojily rytmus a zvládly jej zahrát na Orffovy nástroje.

Další den byly děti plně očekávání, když viděly, jak jsem do třídy donesla figurýnu ze slámy. Všechny si chtěly na ni sáhnout. Zatančily jsme ji tanec a přednesly básničku, tím si děti zopakovaly naučené činnosti. Dá se říci, že každé dítě už ví, proč se Morena vynáší. Při výrobě řetězů z květin neměly děti problém, zvládly to tentokrát bez pomoci.

Překvapila mě hra „Moreno, kdes dala klíč“ je to vlastně obměna hry na prstýnek, akorát je motivována Morenou. I paní učitelka mě řekla, že hru zná, ale nepoužívá. Také řekla, že nejspíš ji začne opět s dětmi hrát. Protože se u dětí projevila velká soustředěnost, ve třídě bylo naprosté ticho. Učitelka řekla, že je dnes důležité používat takové hry. Už dlouho neviděla děti tak zaujatě sledovat hru. Potěšilo mě to, viděla jsem, že i tak staré a zapomenuté hry se dají uplatnit v dnešní době, měla jsem pocit, že i učitelka byla ráda za inspiraci.

Každým dnem očekávání narůstalo, děti se neustále ptaly, kdy Morenu hodíme do vody. Poslední dny při příhodu do mateřské školy mě děti zahrnovaly otázkami, kdy už to konečně nastane. Měla jsem z jejich nadšení opravdu radost a pocit, že projekt má smysl.

S nadšením jsme se pustili do nácvičku dalšího tance *Bud'te tu babičky veselé*. Tentokrát dětem základní krok nedělal velké problémy. Slova písně se ještě nestačily naučit, ale byl to teprve první den, kdy se s písní seznámily. Říkadlo *Byla zima mezi náma* je nadchlo, když jsem přidala pohyb, děti s tím neměly problém, dokonce se jej naučily za krátkou dobu nazpaměť.

Hned ráno, když jsem přišla do třídy, tak jsem cítila z dětí obrovskou radost, napětí a očekávání. Nastal totiž den, kdy se měl konat průvod vesnicí. Děti se už nemohly dočkat. Jedna maminka dokonce svému dítěti taky vyrobila Morenu, protože, když jsme Morenu vyráběli, tak ve škole chyběl. Rodičů se moc nezúčastnilo, spíše přihlíželi u školy, ale dál s námi nešli. Naopak mě mile překvapilo, když rodiče čekali u svých domů a mávali dětem, jak jsme procházeli.

Děti: „To je můj nejlepší den v roce.“

Pani učitelka: „Pro mě to byl zážitek, já jsem si to opravdu užila.“

I já jsem cítila, že se to učitelce líbí, nebyla tomu celý týden příliš nakloněná, měla zvláštní obavy, že se to na vesnici vůbec nedělá, ona sama už se o takové věci nepokouší. Najednou jsem viděla, že si to opravdu užívá, to mě příjemně potěšilo.

Další týden začal milým překvapením. Děti mě přivítaly písničkami a říkankami o Moreně, dá se říct, že je to hodně poznamenalo. I paní ředitelka říkala, že v pátek odpoledne děti několikrát tančily a zpívaly naučené tance. Škoda, že jsem u toho nebyla.

Druhý týden jsme přivítali jaro. Děti jsem seznámila s tradicemi, jak si děti hrály dříve, a naučili jsme se novou říkanku k vítání jara. Říkanka *Dělám dělám písťalenku* byla pro děti docela dlouhá, ale mým cílem nebylo se jí naučit nazpaměť, děti se s ní seznámily. Některé děti se jí snažily naučit, viděla jsem, jak se opravdu snaží. Děti měly problém udržet rytmus, soustředily se na ozvučná dřívka a zrychlovaly tempo. Když jsem je na to upozornila, chvíli se snažily, ale nakonec zase zrychlily. Melodizace dětem nedělala problém, alespoň si říkadlo lépe osvojily a naučily.

Další den při hrách s fazolemi děti byly soustředěné a ve třídě bylo úplné ticho. Paní učitelka si to pochvalovala. Dokonce se k dětem připojila a hrála si s nimi. Při tvorbě společného obrazce mě překvapila dětská tvořivost, myslela jsem si, že si vyberou jednoduchý obrazec a ony začaly stavět hrad.

Děti: „Ale to se budeme muset domluvit.“

Děti nebyly zvyklé si tak hrát, o to bylo zajímavější je při tvoření pozorovat. Byl tam jeden kluk, který si šel přesně za svým a věděl, co se má stavět, ostatní se jen přidávali, např. vybírali barvy fazolí na různé části hradu. Později si rozdělili, kdo postaví okna, věže...

Při hře na papuče se děti pobavily a zasmály. Měly problém vyslovit některé slova (satraporské, sukno), museli jsme si to říct pomalu a vytleskat jednotlivé slabiky.

Další dny jsme se zaměřili na blížící se svátky Velikonoc. Děti byly překvapené, když jsem jim donesla řehtačky, neměli moc informací o zvycích s nimi spojené, až na jednoho kluka, který chodí na Zelený čtvrtek klepat, a tak se s námi podělil o svůj zážitek. Děti s říkankou neměly problém, rytmizaci zvládly, dokonce je řehtačky tak zaujaly, že jsme se činnosti věnovali o něco déle, než bylo v plánu.

Pečení perníků jsem ve škole nezrealizovala z časového důvodu. Pro děti v ten den bylo naplánované divadlo. A tak, abychom mohli poslední den projektu tvořit a zdobit, tak jsem perníky upekla doma a přinesla.

Další říkadlo *Hody hody doprovody* některé děti znaly, a tak práce s ním nebyla náročná. Děti zvládly jednoduchý pohyb spojit s hrou na tělo. Poslední den pro mě byl trochu zklamáním, neuskutečnilo se to tak, jak jsem si naplánovala. Vzhledem k prázdninám se třídy spojily a já pracovala s věkově smíšenými dětmi. Musela jsem tomu přizpůsobit i velikonoční tvoření. Vynechala jsem jedno stanoviště, protože bych to organizačně nezvládla. Mladší děti neustále vyžadovaly pomoc. Bylo to opravdu náročné, ale беру to jako velkou zkušenost. Chtěla jsem pozvat rodiče, aby se i děti předvedly, co jsme se všechno společně naučili, ale cítila jsem i ze strany učitelky, že to není reálné a odstoupila jsem od toho.

Během celého pobytu ve škole jsem postřehla, že spolupráce s rodiči ze strany školy moc nefunguje. Nedalo mi to a zeptala jsem se. Zjistila jsem, že učitelky nemají dobré zkušenosti a nechtějí se pouštět do takových akcí, nechtějí si přidělovat starosti a práci. Přišlo mě to líto i vůči dětem, mám pocit, že přicházejí o spoustu nezapomenutelných zážitků.

Děti získaly vědomosti o tradicích a zvycích na Valašsku, o tom, jak může probíhat vítání jara. Získaly hudebně pohybové dovednosti, kdy jsme se naučili několik tanců a říkadel spojených s pohybem. Seznámily se i s Velikonočními tradicemi např. na Zelený čtvrtek, kdy už ví, proč se chodilo klepat s řehtačkami.

Během dvou týdnů jsem sledovala u dětí pokroky, když jsme nacvičovali tance první a poslední dny. Ze začátku děti měly problém s držetím těla, se základními tanečními kroky,

udržení jednoduchého rytmu. Postupně se to zlepšovalo. Neměly moc zkušeností s hudebně pohybovými činnostmi. Proto považuji tento projekt za úspěšný, i když ne všechno se podařilo zrealizovat tak, jak jsem měla naplánované.

Hodnocení své práce

Při své práci jsem si všimla, že je důležité mít promyšlený a naplánovaný každý krok v postupu práce. Jednou dětem předvedete něco špatně, ony to přesně zopakují a těžce se odnaučí chyby. Jsem si vědoma svých chyb při nácviku textu písně, kdy jsem improvizovala a prohodila jsem slova v písni. Děti jsem chybu už nedokázala odnaučit. Vše po mně zopakovaly. Ve výsledku to nevadilo, ale vím, že by stačilo, kdybych se text já sama pořádně naučila a předešla bych překlepům. Velkou chybou v mé přípravě bylo, že jsem si dopředu neobhlédla terén. Dala jsem na slova učitelky, která tvrdila, že terén zná a není třeba, aby mě to ukázala. Ale teď už vím, že až budu projekt opět realizovat, tak si terén nejprve projdu sama. Pokaždé nás může něco překvapit. Díky učitelce jsem průvod zvládla bez menších problémů, až na zablácené boty a dětské oblečení. Když se za tím ohlédnu, naskytovalo se několik překážek od přechodu přes frekventovanou silnici až po nebezpečí pádu do potoka. Dopředu bych si určené místo vyznačila barevnými fáborky, kde půjdeme a okolí potoka bych vyznačila tak, aby dětem bylo jasné, kam můžou a kam už ne. Tak jsem musela neustále sledovat, jestli některému z dětí nehrozí nebezpečí a nemohla jsem se zcela soustředit na svou práci a činnosti. Je to pro mě velká zkušenost a ponaučení pro příští realizaci.

Na projektu bych především upravila druhý týden realizace. Týden byl narušený blížícími se Velikonocemi. Škola sice neměla velikonoční prázdniny, fungovala po celý týden, ale netušila jsem, že bude provoz omezený. Pro mě se realizace projektu zkomplikovala. Na jednu jsem tam měla děti ve věku od 3 do 6 let. Neměla jsem dostatek času se naplno věnovat tomu, aby činnosti byly provedené a zvládnuté. Mladší děti vyžadovaly více pozornosti a času k osvojení si dovednostem. Pro příště bych činnosti upravila tak, aby nebyly náročné a zvládly je i mladší děti.

Více bych se zaměřila i na spolupráci s rodiči. Víím, že v této škole to není zvykem, ale kdybych projekt realizovala ve svoji třídě, snažila bych se rodiče oslovit a motivovat, aby se na realizaci projektu podíleli. V této realizaci mně to chybělo, ale přizpůsobila jsem se požadavkům paní učitelky a ředitelky.

Písemné vyjádření učitelky

Studentka byla v naší mateřské škole v době kolem prvního jarního dne a v době blížících se svátků Velikonoc. Proto projekt Jaro na Valašsku byl dobře časově zvolený. Studentka se rozhodla přiblížit obyčeje, které nejsou u nás tak docela běžné. Vhodně zvolenými činnostmi se děti naučily tance, říkadla a písničky vztahující se k vynášení Moreny, každý si malou morenku mohl vyrobit a „hodit“ ji do potoka. Seznámily se s tradicí vynášení Moreny, a také proč se to tak provádí. Dětem se činnosti líbily, těšily se na další dny a další činnosti, které vyvrcholily utopením Moreny a přinesením „létečka“. Činnosti děti zaujaly, zapojovaly se spontánně a rády. Studentka měla všechno dobře připravené a promyšlené. Bylo vidět, že i ji to bavilo, pracovala s dětmi přirozeně a mile.

Tabulka 3: vyhodnocení projektu

1. týden	sebereflexe	reflexe dětí	reflexe učitelky
1. den	dbát na správné provedení ukázky děti špatně pochopily základní taneční krok překvapení z neznalosti vynášení Moreny, obavy zda to bude děti bavit	nadšení, radost z činnosti	
2. den	zklamání z práce dětí, neustálá pomoc při výrobě malých Moren, děti měly problémy udržet rytmus při říkance	nejprve měly děti obavy, že to nezvládnou, radost z hotového výrobku	velký počet dětí, sama učitelka by to nezvládla
3. den	pocit, že má projekt smysl, děti byly z demonstrace unesené, každý si chtěl na Morenu sáhnout	děti byly plně nadšené a očekávání: „Kdy vyneseme Morenu, a to ji vážně hodíme do potoka?“	pěkné pomůcky, „Opravdu jste si dala záležet.“ „Dlouho jsem je neviděla se tak soustředit na činnost, měla bych si hru s dětmi někdy určitě zahrát.“
4. den	nácvik dalšího tance dětem nedělal problém, tentokrát jsem si dala pozor na vlastní správné provedení ukázky		p. uč se zapojila a tančila s námi nadšení
5. den	ze začátku obavy, jak to všechno dopadne, ale po ukončení pocitů z dobře odvedené práce dopředu si projít dané místo konání, vyznačit místo zklamání z malé účasti rodičů	děti byly od rána nedočkavé, velké těšení se na průvod „To je můj nejlepší den v roce.“ „Můj taky!“	„Pro mě to byl zážitek, já jsem si to opravdu užila“

2. týden	sebereflexe	reflexe dětí	reflexe učitelky
1. den	milé překvapení, děti byly nadšené ještě z předchozího týdne říkadlo bylo náročné a dlouhé	zpěv písní a říkadel z předchozího týdne zaujetí pro pracovní činnost- kreslení dřevěných píšťalek	
2. den	obavy, jestli děti zvládnou spolupracovat po skončení činnosti, příjemný pocit, že činnosti děti bavily a měly pro ně hlubší smysl	velké zaujetí dětí při hrách, obavy: <i>„To nezvládneme, budeme se muset domluvit.“</i>	učitelka se zapojila a tvořila s dětmi <i>„Takové činnosti jsou vzácné, dětem to dnes chybí“</i>
3. den	příjemné překvapení, že některé děti řehtačky znají, jeden kluk dokonce i chodívá klepat na zelený čtvrtek, zopakovat zpracování říkadla další dny, aby si jej děti lépe osvojily	děti se nesoustředily na text říkadla, nemohly se dočkat, až si vyzkouší řehtačky, nadšení z vyzkoušení řehtaček	
4. den	říkadlo děti zvládly bez problému, rytmičtější se podařila, děti se nemusely soustředit na text, který už znaly	překvapení, úžas z ručně malovaných vajec	
5. den	obavy z věkově smíšené skupiny dětí, z důvodu Velikonoc stálá dopomoc při činnostech, náročné na práci dbát na úklid při skončení pracovní činnosti zklamání z neúčasti rodičů		pestrá nabídka činností, příprava pomůcek

ZÁVĚR

Má práce nese název Využití prvků dětského folkloru v edukačním procesu mateřské školy. V teoretické části jsem objasnila pojem dětský folklor, vymezila jsem základní pojmy, které se váží k dětskému folkloru. Nahlédla jsem do RVP PV, zdali nám umožňuje využívat folklor v edukačním procesu. Zaměřila jsem se na jednotlivé formy folkloru a snažila jsem se poukázat na to, jak vhodně je lze využívat při práci s dětmi.

V praktické části jsem tedy sestavila projekt *Jarní tradice na Valašsku*, který nenásilnou formou seznamuje děti s tradicemi a zvyky z oblasti, která je jim blízká, ve které vyrůstají. Tento projekt jsem realizovala dva týdny ve zlínské mateřské škole. Tradice a zvyky, na kterých byl projekt postaven, nebyl pro školu samozřejmostí a neměla je začleněné do svého vzdělávacího programu. Nikdy se slavnosti spojené s vynášením Moreny na škole neuskutečňovaly. Stejně tak tomu bylo i s velikonočními tradicemi. O to byl můj projekt pro školu zajímavější a výsledky z jeho realizace byly přínosné nejen pro moji práci, ale i pro děti samotné.

Přínos své práce vidím především v tom, že se mi podařilo začlenit prvky folkloru do běžného života dětí ve škole. Z výpovědi učitelky se dá usuzovat, že projekt nenarušil jejich vzdělávací plán, ba naopak přirozeně se začlenil do edukačního procesu, obohatil ho a poskytl dětem velkou a pestrou nabídku činností. Děti získaly vědomosti a dovednosti, se kterými se ještě neměly možnost setkat. Hravou formou jsem děti seznámila s tradicemi a zvyky, které jsou nám blízké a jsou tu stále s námi. Společně jsme se naučili říkadla spojit s pohybem, nacvičili jsme tance ke slavnostním příležitostem a děti získaly hravou formou vědomosti o velikonočních tradicích.

Jen mám pocit, že to co děti za dva týdny zvládly, už s nimi nikdo nebude nadále rozvíjet. Škola byla velmi vstřícná a otevřená k mému projektu, ale ze strany učitelky jsem cítila, že v tom pokračovat nebude. Celkově si myslím, že učitelé mají rádi svůj stereotyp, málo učitelů je otevřeno možným změnám.

Mým skromným přáním je, aby se tato práce stala motivací a inspirací pro učitele, kterým není lhostejná naše společnost a kultura. Kteří chtějí u dětí rozvíjet vztah k místu, ve kterém vyrůstají, které je jim blízké. Jedině tak se nám podaří uchovávat naše tradice, jejich předáváním z generace na generaci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTOŠ, F. *Naše děti: jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesii, zábavy, hry i práce společné*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. ISBN 80-86886-06-9.
- [2] BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.
- [3] FRANC, A., *Šel pan učitel... aneb Dětský folklor na počátku 21. století*. [online] 2012. [cit. 15. 4. 2013]. URL<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/U/15543/SEL-PAN-UCITEL-ANEB-DETSKY-FOLKLOR-NA-POCATKU-21-STOLETI.html/>>.
- [4] FRANĚK, M., *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 978- 80-246-0965-2.
- [5] HALUZOVÁ, V. Lidová kultura a počátky rozvíjení dětského folkloru na strážnických slavnostech. In *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15. - 16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, 107 s. ISBN 978-80-86156-93-4.
- [6] JANEČEK, P., BITTNEROVÁ, D. *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-315-7.
- [7] JELÍNKOVÁ, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklórním kroužku: metodický materiál pro vedoucí dětských folklórních souborů*. Brno: Měst. kult. středisko S. K. Neumann, 1982.
- [8] JELÍNKOVÁ, Z. *Dětské taneční hry z Valašska*. Gottwaldov: Okresní kulturní středisko, 1985.
- [9] JENČKOVÁ, E. *Hudba v současné škole, Hody, hody, doprovody*. Hradec Králové, 2004. ISBN: 80- 903115-6-3.
- [20] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN:80-247-1284-9.
- [31] LIŠKOVÁ, M., *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN: 80-86307-26-3.

- [42] PASTOROVÁ, M., *Taneční a pohybová výchova- metodická podpora*. [online] 2010. [cit. 7. 4. 2013]. URL: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8017/tanecni-a-pohybova-vychova-metodicka-podpora.html>>.
- [53] POSPÍŠILOVÁ, J. Dětský folklor. In JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, 373 s. ISBN 80-86156-31-1.
- [64] POSPÍŠILOVÁ, J. Folklor a život dětí. In SIROVÁTKA, O. *Město pod Špilberkem: o lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí*. Brno: Doplněk, 1993, 242 s. ISBN 80-85765-10-1.
- [75] SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy 1*. Praha: SPN, 1985.
- [86] SCHAUEROVÁ, A. *Od folkloru k folklorismu: Dětský folklor* [online]. URL: <<http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=255>>.
- [97] SMOLKA, J., JAREŠ, S. *Malá encyklopedie hudby*. Praha: Supraphon, 1983.
- [108] SMOLÍKOVÁ, K. *Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol* [online] 2006. [cit. 28. 2. 2013]. URL: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/704>>.
- [119] SMOLÍKOVÁ, E. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VUP, 2006. ISBN:80-87000-00-5.
- [20] SLAVÍKOVÁ, M., *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. [online] 2012. [cit. 7. 4. 2013]. URL: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html>>.
- [212] ŠEVEČKOVÁ, M. *Teoretické a praktické problémy překladu folklorních pohádek pro předškolní děti (na materiálu českého a ukrajinského jazyka)*[online]. Brno: Masarykova univerzita, filozofická fakulta, 2012.[cit. 3. 3. 2013]. URL:<[http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/visnyk/56_2_2012/2012_56\(2\)_Shevechkova.pdf](http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/visnyk/56_2_2012/2012_56(2)_Shevechkova.pdf)>.
- [22] ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc, 2005. ISBN: 80-244-0629-2.
- [23] ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN: 80-244-0945-8.
- [24] TICHÁ, J. *Jaro na Rožnovsku: gloria, gloria, gloria, aby ta trnečka rodila--: výroční zvyky a slavnosti*. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm, 2012. ISBN: 978-80-904851-6-7.

- [25] TOMĚŠ, J. *Masopustní, jarní a letní obyčeje na moravském Valašsku*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1972.
- [26] TĚTHALOVÁ, M., Hudba hledí dětskou duši. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*. Praha: Portál, 2009, č. 7, s. 10-13. ISSN: 1210-7506.
- [27] TĚTHALOVÁ, M., Smysl pro rytmus a tóny máme od narození. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*. Praha: Portál, 2008, č. 7, s. 10-12. ISSN: 1210-7506.
- [28] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 978-80-246-0956-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- A Význam první zkratky.
- B Význam druhé zkratky.
- C Význam třetí zkratky.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1: Výroba Moreny</i>	40
<i>Obrázek 2: Pozvánka pro rodiče</i>	42
<i>Obrázek 3: Pozvánka pro rodiče</i>	42
<i>Obrázek 4: Oblékání Moreny</i>	43
<i>Obrázek 5: Výroba papírových řetězů</i>	44
<i>Obrázek 6: Výroba květinových řetězů</i>	44
<i>Obrázek 7: Nastrojená Morena</i>	45
<i>Obrázek 8: Zahájení průvodu</i>	47
<i>Obrázek 9: Zahájení průvodu</i>	48
<i>Obrázek 10: Slavnostní průvod</i>	48
<i>Obrázek 11: Házíme Morenu do vody</i>	49
<i>Obrázek 12: Morena už plave</i>	49
<i>Obrázek 13: Zdobení Létečka</i>	50
<i>Obrázek 14: Malování dřevěných píšťalek</i>	52
<i>Obrázek 15: Malování dřevěných píšťalek</i>	53
<i>Obrázek 16: Ukázky hry „Na šprtanca“</i>	54
<i>Obrázek 17: Tvoření obrázců ve dvojicích</i>	55
<i>Obrázek 18: Tvoření společných obrázců</i>	55
<i>Obrázek 19: Hraní s řehtačkami</i>	57
<i>Obrázek 20: Velikonoční tvoření 1</i>	59
<i>Obrázek 21: Velikonoční tvoření 2</i>	59
<i>Obrázek 22: Velikonoční tvoření – pletení věnečků z vrbového proutí</i>	60
<i>Obrázek 23: Velikonoční tvoření í- přání</i>	60

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: týden Vítání jara</i>	37
<i>Tabulka 2: týden Přišlo jaro do vsi</i>	38
<i>Tabulka 3: vyhodnocení projektu</i>	66

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Píseň Neseme Mařenu

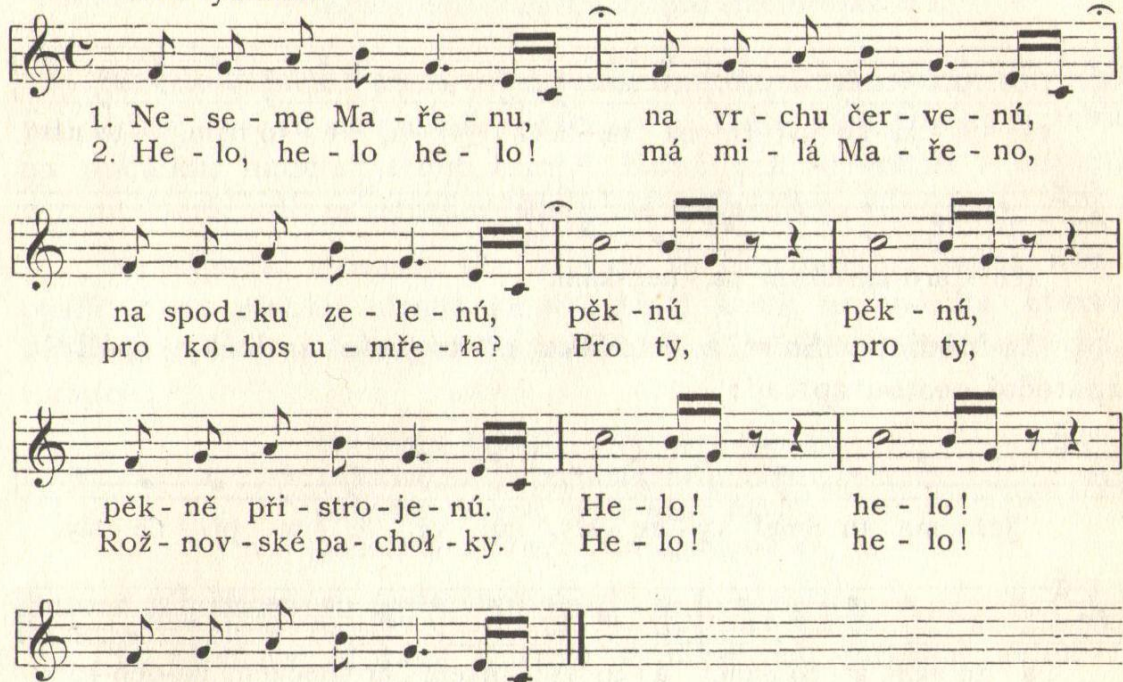
Příloha II: Píseň Buďte tu babičky veselé

Příloha III: Píseň Vzkázali Vás pozdravovat

Příloha IV: Potvrzení s uveřejňováním fotodokumentace MŠ

PŘÍLOHA P I: NESEME MAŘENU

V tonu lydickém. 30.

1. Ne - se - me Ma - ře - nu,   na vr - chu čer - ve - nú,
2. He - lo, he - lo he - lo!   má mi - lá Ma - ře - no,

na spod - ku ze - le - nú,   pěk - nú   pěk - nú,
pro ko - hos u - mře - ěa?   Pro ty,   pro ty,

pěk - ně při - stro - je - nú.   He - lo!   he - lo!
Rož - nov - ské pa - choř - ky.   He - lo!   he - lo!

he - lo, he - lo, he - lo!
he - lo, he - lo, he - lo!

(Z Rožnova.)

PŘÍLOHA P II: BUĎTE TU BABIČKY VESELÉ

Tanečním pohybem

Buď - te tu, ba - bi - čky, ve - se - lé,
už vám to le - te - čko ne - se - me,
pě - kné ze - le - né, roz - ma - ri - no - vé!

Buďte tu, babičky, veselé,
už vám to letečko neseme,
pěkné zelené, rozmarýnové!

Z Moravy

PŘÍLOHA P III:

VELIKONOČNÍ HRKÁNÍ

VZKÁZALI VÁS POZDRAVOVAT

melodie: Eva Jenčková

slova: koleda z Moravy

Mírně rychle

F C F

Vzká-za - li vás po-zdra-vo-vat na - ši pá - ni,

5 F B C

a - by - ste nám ně - co da - li za hr - ká - ní.

9 F C F

Však my jsme se na - hr - ka - li, až nás ru - ce

12 C F B C

ro - zbo - le - ly, až nás ru - ce ro - zbo - le - ly.

Detailed description: The image shows a musical score for a song. It consists of four staves of music in a single system. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is 2/4. The tempo is marked 'Mírně rychle'. The lyrics are written below the notes. Chords are indicated by letters F, C, B above the staff. The lyrics are: 'Vzká-za - li vás po-zdra-vo-vat na - ši pá - ni, a - by - ste nám ně - co da - li za hr - ká - ní. Však my jsme se na - hr - ka - li, až nás ru - ce ro - zbo - le - ly, až nás ru - ce ro - zbo - le - ly.'

PŘÍLOHA P IV:

Svým podpisem potvrzují, souhlas nebo nesouhlas s uveřejňováním fotodokumentace MŠ s fotografiemi dětí na webových stránkách MŠ.

JMÉNO	SOUHLASÍM	NESOUHLASÍM
BEDNAŘÍK Fabián	<i>Bednarik</i>	
ČUBOVÁ Barbora	<i>Čubová</i>	
DIVILEK Ondřej	<i>Divilek</i>	
FIŠEROVÁ Natálie	<i>Fišerová</i>	
FRIDRICH Maxmilián	<i>Fr</i>	
GARGULÁK Adam	<i>Gargulákova</i>	
HLAVÁČOVÁ Tereza	<i>Hlaváč</i>	
HLAVICOVÁ Dagmar	<i>Hlavicová</i>	
HOLÍKOVÁ Ema Marie	<i>Holíková</i>	
HRDLIČKA Adam	<i>Hrdlička</i>	
KOLLÁROVÁ Lucie	<i>Kollárová</i>	
KRYSTÝNOVÁ Viktorie	<i>Krystýnová</i>	
KŘENOVSKÝ Filip	<i>Kř</i>	
KUBEŠOVÁ Kateřina	<i>Kubešová</i>	
KUČEROVÁ Lucie	<i>Kučerová</i>	
LANGEROVÁ Sabina	<i>Langerová</i>	
LORENCOVÁ Anna	<i>Lorenco</i>	
MALÝ Ondřej	<i>Malý</i>	
MILKO Aneta	<i>Milko</i>	
MITÁČKOVÁ Anna	<i>Mitáková</i>	
NAVRÁTILOVÁ Ema	<i>Navrátilová</i>	
NOVÁK Ondřej	<i>Novák</i>	
ONDERKA Tomáš	<i>Onderka</i>	
PLŠEK Matyáš	<i>Plšek</i>	
PLŠEK Václav	<i>Plšek</i>	
PONÍŽIL František	<i>Ponížil</i>	
ŠENKYŘÍK Šimon	<i>Šenkyřík</i>	
ZACHARA Jan	<i>Zachara</i>	<i>Zachara</i>

V Kostelci 7.9.2011

Mateřská škola Zlín, Lázeňská 412,
 příspěvková organizace,
 Lázeňská 412
 763 14 Zlín - Kostelec
 IČO 71907016

Šenkyřík M.

A

Svým podpisem potvrzují, souhlas nebo nesouhlas s uveřejňováním fotodokumentace MŠ s fotografiemi dětí na webových stránkách MŠ.

JMÉNO	SOUHLASÍM	NESOUHLASÍM
BATKOVÁ Sára	<i>[Signature]</i>	
BĚHUNČÍK Jan	<i>[Signature]</i>	
BOBÁL Jaromír	<i>[Signature]</i>	
BOBÁL Jonáš	<i>[Signature]</i>	
BŘEZÍKOVÁ Lucie	<i>[Signature]</i>	
ČERNÁ Veronika	<i>[Signature]</i>	
KAŇOK Michael	<i>[Signature]</i>	
KOCURKOVÁ Edita	<i>[Signature]</i>	
KOLÁŘOVÁ Anita	<i>[Signature]</i>	
KŘENOVSKÝ Dominik	<i>[Signature]</i>	
KUČERA Tomáš	<i>[Signature]</i>	
LANGEROVÁ Veronika	<i>[Signature]</i>	
LANGEROVÁ Tereza	<i>[Signature]</i>	
MACHŮ Štěpán	<i>[Signature]</i>	
MALÝ Adam	<i>[Signature]</i>	
MARELOVÁ Dorota Ella	<i>[Signature]</i>	
NOVOTNÁ Natálie	<i>[Signature]</i>	
NOVOTNÁ Simona	<i>[Signature]</i>	
PAGÁČOVÁ Markéta	<i>[Signature]</i>	
PLŠEK Vojtěch	<i>[Signature]</i>	
PUYPE Jan	<i>[Signature]</i>	
RÁČEK Matěj	<i>[Signature]</i>	
RÁČKOVÁ Natálie	<i>[Signature]</i>	
SEKELOVÁ Vendula	<i>[Signature]</i>	
ŠELIGOVÁ Karolína	<i>[Signature]</i>	
ŠENKERÍKOVÁ Sabina	<i>[Signature]</i>	
ŠTÁKOVÁ Veronika	<i>[Signature]</i>	
VRÁNA Štěpán	<i>[Signature]</i>	

V Kostelci 7.9.2011

Mateřská škola Zlín, Lázeňská 412,
 příspěvková organizace,
 Lázeňská 412
 763 14 Zlín - Kostelec
 IČO 71007016 (1)

[Signature]